

TOPONIMICE SLAVE DE EST PE TERITORIUL REPUBLICII POPULARE ROMÎNE

I. TOPONIMICE PREZENTÎND *h* PROVENIT DIN *G* *

Acad. Emil Petrovici

Pe teritoriul țării noastre întîlnim o seamă de toponimice de origine slavă (sau avînd un aspect slav) care prezintă *h* în loc de *g* mai vechi, ca de pildă *Horodiștea*, nume de sat în raionul Iași (cf. rus. *городище*, bulg. *градище*, rom. *grădiște*). Acad. Iorgu Iordan atribuie, cu drept cuvînt, o origine ucraineană (cf. ucr. *городище*, rostit *horodyșče*) acestui nume de loc, cu toate că rostirea fricativă sau ca *h* a mai vechiului *g* se constată și în rusa meridională, în cehă și în slovacă. Motive istorice și geografice îl fac însă să explice toponimicele cu *h* în loc de *g* prin limba ucraineană. În regiunile în care se găsesc asemenea nume de locuri trebuie să presupunem existența în trecut a unei

* Abrevieri:

- a. = anul
Bogd. = Ioan Bogdan, *Documentele lui Ștefan cel Mare*, I, II, București, 1913.
CL = « Cercetări de lingvistică », Cluj.
Contributions onomastiques = *Contributions onomastiques publiées à l'occasion du VI-e Congrès international des sciences onomastiques à Munich du 24 au 28 août 1958*, București, 1958.
Cost. = Mihai Costăchescu, *Documentele moldovenești înainte de Ștefan cel Mare*, I—II, Iași, 1931—1932.
Csánki = Dr. Csánki Dezső, *Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában*, Budapesta, I—III, V, 1890, 1894, 1897, 1913.
DIR = *Documente privind istoria Romîniei*, Ed. Academiei R.P.R.
DLRM = *Dicționarul limbii romîne moderne*, Ed. Academiei R.P.R., 1958.
Frunzescu = Dimitrie Frunzescu, *Dicționar topografic și statistic al Romîniei*, București, 1872.
Grinčenko = Б. Д. Гринченко, *Словарь украинского языка*, Держ. видавн. України, 1925.
Iordan, *Nume de loc* = Iorgu Iordan, *Nume de locuri romînești în Republica Populară Romînă*, vol. I, Ed. Academiei R.P.R., 1952.
Kniezsa = Kniezsa István, *Keletmagyarország helynevei*, în *Deér József-Gáldi László, « Magyarok és románok »*, Budapesta, 1943, vol. I, p. 111 urm.
MDGR = *Marele dicționar geografic al Romîniei*, I—V, București 1898—1902.
Miklosich = Franz Miklosich, *Die Bildung der slavischen Personen- und Ortsnamen* (Manulneudruck), Heidelberg, 1927.
reg. = regiune
rn. = raion
SCL = « Studii și cercetări lingvistice », București.
Żelechowski = Э. Желеховский, *Малоруско-німецький словарь*, Lvov, 1886.

populații ucrainene¹. În cele ce urmează voi încerca să stabilesc aria de răspîndire a numelor de locuri cu *h* în loc de *g* și să răspund la întrebarea dacă pe întinsul acestei arii există și un alt strat — mai vechi — de toponimice slave, în care *g* s-a păstrat ca o oclisivă, indicînd un strat etnic slav meridional mai vechi, deosebit de cel ucrainean, mai recent, părere susținută și de acad. Iorgu Iordan.²

Înainte de a proceda la enumerarea toponimicelor slave prezentînd trecerea *g* > *h*, e neapărat necesar să deosebim toponimicele aparent slave, dar care provin de la populația romînească (sau maghiară), de toponimicele propriu-zis slave, create de populația slavă înainte de asimilarea ei. Numai toponimicele care provin incontestabil de la populația slavă ne pot da indicații asupra graiului slavilor care au locuit în trecut într-o regiune oarecare a țării noastre. E posibil ca printre toponimicele pe care le bănuim de a fi fost create de romîni să se găsească și de acelea care provin de la slavi, dar atîta timp cît există o îndoială asupra provenienței unui toponimic de la slavi sau de la romîni (respectiv de la maghiari), el nu ne poate servi de indiciu sigur privind caracteristicile dialectale ale graiului slav dispărut din preajma toponimicului respectiv. De aceea sîntem nevoiți să renunțăm la mărturia unor nume de locuri care pot avea la bază apelative romînești sau nume de persoane romînești de origine slavă. Aceste toponimice provin, sau pot proveni, de la populația romînească.

Un astfel de toponimic, foarte frecvent pe teritoriul țării noastre, este *Bahna*. Oriunde apare, el a putut fi creat de romîni din apelativul romînesc *bahnă* «loc mlăștinos, acoperit cu iarbă sau cu stuf» (DLRM, s. v.), care prezintă și derivatele *bahniță*, *băhnar*, *băhniș* «regiune cu locuri mlăștinoase», *a băhni*, *băhnit* (apă băhnită «apă stătută, cu miros neplăcut»), *băhnos* «mlăștinos». Toponimicul *Bahna* se întîlnește în mai multe regiuni ale țării. Cel din raionul Turnu-Severin (numele unui mic afluent al Dunării și al unui sat) e pronunțat de localnici *Bagna*³. *Bahna* mai apare ca nume de sate în raioanele Cîmpulung (*Bahna Rusului*) și Tirgu-Neamț, iar sub forma unor derivate în raioanele Muscel (*Băhneni*), Buhuși și Piatra-Neamț (*Băhnișoara*), Vaslui (*Bahnari*), Huși (*Bahnariul*) și Moinești (*Băhnașeni*). Ca nume topic e foarte frecvent mai ales în Moldova⁴. Apelativul *bahnă* e considerat de dicționarele noastre etimologice ca fiind de origine ucraineană (cf. ucr. *багно*, rostit *bahno* «mlăștină, baltă, noroi»). În cazul acesta, toponimicele *Bahna* din Muscel, Mehedinți și Banat ar indica o răspîndire a unui element ucrainean pînă la granița apuseană a teritoriului romînesc. Am văzut însă că localnicii din raionul Turnu-Severin pronunță acest toponimic *Bagna*. Aceasta poate să fie forma veche, dinaintea trecerii grupului *gn* la *hn*, schimbare care s-a putut produce pe teren romînesc. E sigur că *Dragna*, (Valea) *Dragnei* (MDGR, V, p. 218 urm.) e identic cu *Drahna*, (Piatra)-*Drahnei*, (Cîmpia)-*Drahnei*

¹ Vezi Iorgu Iordan, *Sprachgeographisches aus dem Gebiete der rumänischen Toponomastik*, în *Contributions onomastiques*, p. 15 urm. și 18 urm. Vezi și Margareta Ștefănescu, *Rusismele-rutenismele din toponimia romînească*, în «Arhiva», XXXI, 1924, p. 202 urm.

² În *Contributions onomastiques*, op. cit., p. 21. Cf. și M. Ștefănescu, în «Arhiva» vol. XXVIII (1921), p. 80.

³ Vezi Candrea-Densusianu-Speranția, *Graiul nostru*, I, București, 1906, p. 5.

⁴ Vezi MDGR I, p. 193 urm.

(MDGR, V, p. 625). În cazul acestor toponimice nu poate fi vorba de o particularitate fonetică ucraineană, deoarece o formă slavă de est ar trebui să prezinte fenomenul pleofoniei în prima silabă (*oro* în loc de *ra*)⁵. Aceeași trecere *gn* > *hn* trebuie presupusă și în cazul hidronimului *Blahnița* din raionul Vinju Mare. Forma mai veche va fi fost **Blagnița*, în care grupul *tn* al forme *Blatnița*, atestată în sec. al XIV-lea⁶, a devenit *cn*, apoi *gn* și în sfârșit *hn*⁷. Cf. *vraniță* (< sl. *vrālnica*, cf. bulg. *вратник* «poartă», s.-cr. *vrālnice* «vraniță») > *vracniță* > *vragniță* > *vrahniță* > *vraniță*⁸.

Așadar apelativul *bahnă*, răspândit odinioară și în Oltenia și Banat, unde apare ca toponimic, a avut o formă mai veche *bagnă*, care reprezintă un **bagno* din graiurile slave vorbite odinioară în sudul teritoriului limbii romine. Frecvența atît de mare a lui *bahnă* în Moldova, unde e foarte frecvent și ca toponimic, se explică prin coincidența lui *bagnă*, *bahnă* mai vechi cu un împrumut mai recent din ucraineană. Nu e nevoie, așadar, să presupunem, ca I.-A. Candrea, fie că a circulat în slava veche o formă **bahno* alături de *bagno*, ceea ce e cu totul neverosimil, fie că a existat în trecut în părțile Mehedințului o populație ucraineană (ruteană)⁹.

Un diminutiv al lui *Bahna*, anume *Bahnița*, din raioanele Hirău, Negrești și Piatra-Neamț¹⁰, apare și cu *h* dispărut: *Banița* (MDGR I, p. 237) (cf. *vrahniță* > *vraniță*).

Trecerea lui *g* la *h* o constatăm și în toponimicele moldovenești *Brahariul* (MDGR I, p. 587), *Brăhășești* (MDGR I, p. 609—610) și *Brăhășoia* (MDGR I, p. 610), care sînt formații românești. *Brahar(iu)* e termenul obișnuit moldovenesc pentru «bragagiu». Pe *brăhaș* nu l-am găsit atestat în nici un dicționar, dar formația e clară (cu sufixul *-aș*). Sensul a fost acela de «bragagiu». La baza amînduror derivatelor stă substantivul *brahă* «bragă» orz măcinat întrebuintat la fabricarea berii < ucr. *бpаза*.

⁵ Toponimicele *Dragna*, *Drahna* au la bază numele de persoană *Dragna* (*Drahna*). Cf. numele de persoană *Dragnea*. Despre *Dragna*, o vâlcea în fostul județ Olt, se zice în MDGR (V, p. 219) că își are numele de la un cioban. Și în Moldova a existat numele de persoană *Dragna* (vezi Cost. I, p. 538, II, p. 480).

⁶ Vezi *Documente privind istoria Romîniei*, B. Țara Românească, veacul XIII, XIV și XV, p. 61; P. P. Panaitescu, *Documentele Țării Românești*, I. Documente interne, București, 1938, p. 88: на Блѣтницѣ (anii 1409—1418).

⁷ În indicele numelor de locuri la volumele pentru veacurile XIII—XVI ale documentelor din Țara Românească (*Documente privind istoria Romîniei*, B. Țara Românească, veacurile XIII—XVI, *Indicele numelor de locuri*, Ed. Academiei R.P.R. p. 13, 101, 122, 129), *Blatnița* e considerată eronat ca fiind Măceșul de Jos, raion. Gura Jiului.

⁸ *Blahnița* nu poate fi un derivat al lui *vlach* «romîn» cum a presupus N. Drăganu (*Romîni în veacurile IX—XIV pe baza toponimiei și a onomastice*, București, 1933, p. 436, 570) și cum admite acad. Iorgu Iordan (*Nume de loc*, p. 261). Forma documentară *Blatnița* e o dovadă că avem a face cu un derivat de la *blato* «baltă, mlaștină»: *blat(ă)na* (*dolina*) («(valea) mlaștinoasă» + sufixul *-ica* care are funcțiunea de a substantiva adjective. Vezi Miklosich, p. 210 [94]. E de remarcat că de la *vlach* nu poate fi format un adjectiv cu sufixul *-an* fără ca *ch* să se palatalizeze, devenind *ș*.

⁹ În unele regiuni *vragniță* a devenit *vramniță* apoi *vramiță*. Numele de sate *Zlagna* din fostele județe Severin și Țirnova Mare prezintă trecerea lui *tn* (*Zlatna*) la *gn* (după ce a trecut prin faza *cn*). Numele orașelului *Zlatna* din Munții Apuseni e rostit de localnici *Zlagna*.

Privitor la toponimicul *Bahna* a se vedea Iordan, *Nume de loc.*, p. 34.

¹⁰ I.-A. Candrea, *Introducere în studiul toponimiei, cu privire specială asupra Olteniei și Banatului* (Curs litografiat, Facultatea de filosofie și litere din București, anul școlar 1927—28), p. 9—10.

¹¹ Vezi Iordan, *Nume de loc.*, p. 34.

Toponimice românești sînt și *Buhaiul*, *Buhăeni*, *Buhăești*, *Buhăeșul* (MDGR II, p. 55, 57). Cf. apelativul moldovenesc *buhai* « taur » (de unde numele de persoană *Buhai*) < ucr. *бузай*.

Trecerea lui *g* la *h* trebuie presupusă și în toponimicele *Corhan*, *Corhana*, (Dealul) *Corhana*, *Corhani*, *Corhanul* din diferite regiuni ale țării (MDGR, II, p. 647), care nu trebuie să fie explicate neapărat din ucr. *курган* (pronunțat *kurhan*)¹¹. *Corhan* cu variantele *curgan*, *curhan*, *gorhan*, *corhană*, înrudit cu *gorhan*, este un apelativ românesc¹². Formele cu *h* în locul lui *g* ale apelativului au la bază forma ucraineană *курган*¹³. Dacă un toponimic *Corhan*, *Corhanul* se întilnește în Gorj, aceasta nu înseamnă că în acea parte a țării au trăit odinioară ucraineni. El dovedește numai că elemente de origine ucraineană s-au răspindit pînă în vestul țării, unde au servit populației românești să creeze toponimice. Același caz îl prezintă și apelativul *prelucă* « poiană mică » (< ucr. *прелюка*)¹⁴, cu ajutorul căruia au fost create de romîni nume topice chiar și în Hunedoara¹⁵.

Tot de origine românească sînt și toponimicele *Dohotariul*, *Dohotăria*, *Pe Dotărie* (< *Dohotărie*), *Dealul Dotăriei*, care au la bază cuvintele românești *dohotar* « fabricant de dohot », *dohotărie* « instalație primitivă pentru extragerea dohotului prin distilarea lemnului de mesteacăn »¹⁶. Faptul că *dohot* este de origine ucraineană (< ucr. *догомь*, pronunțat *dohol'*), iar în Muscel se găsesc numele topice *Pe Dotărie*, *Dealul Dotăriei*, nu dovedește așadar existența unor elemente etnice ucrainene în părțile centrale ale teritoriului limbii romîne. Apelative românești de origine ucraineană avem și în numele topice (Culmea) *Hleiului* (MDGR III, p. 720) < rom. *hlei* « pămînt lipicios » < ucr. *злей* « id. » și *Horneț* < rom. *hornet*¹⁷.

La fel sînt toponimice create de romîni¹⁸ din nume de persoană: *Bezhaci*¹⁹, *Dălhăteasa*, *Dolhasca*, *Dolheni*²⁰, *Dolhești*, *Dorhasca* (< *Dolhasca*) (ultimele

¹¹ Candrea, *Introducere în studiul toponimiei*, op. cit., p. 11.

¹² Iordan, *Nume de loc.*, p. 19.

¹³ Vezi DLRM, s.v. *corhană*.

¹⁴ *Ibid.*, s.v.

¹⁵ Vezi numele unui deal lingă Clopotiva, rn. Hațeg, la *Preluc*: O. Densusianu, *Graiul din Țara Hațegului*, București, 1915, p. 64. De asemenea, din fostul județ Hunedoara, dă un nume topic *Preluci* Gustav Kisch (G. Kisch *Siebenbürgen im Lichte der Sprache. Ein Beitrag zur Kulturgeschichte der Karpathenländer*, în « Archiv des Vereines für siebenbürgische Landeskunde », vol. 52, fasc. 1—2, Sibiu, 1929, p. 75).

¹⁶ Vezi Iordan, *Nume de loc.*, p. 188; E. Petrovici, *Etimologia toponimicelor Doftana, Dofteana, Doftăneț, Doftănița și a cuvîntului dohot*, SCL, V, p. 27.

¹⁷ I. Kniezsa consideră acest nume topic de pe moșia satului Juguștreni din fostul județ Someș ca fiind ucr. *Hornec* < *горньць* « cel de sus » (vezi Kniezsa, p. 121, nota 5). *Horneț* (scris cu ortografie maghiară *Hornyec*) e un diminutiv românesc derivat din *horn* « coș (la casă) » < ucr. *ропн* « coș, vatră ».

¹⁸ În cazul lui *Hilib* (vezi mai jos) creatorii numelui au fost maghiari. E posibil ca și *Hovrila* (forma maghiară *Hovrilla*) să provină de la populația maghiară (cf. mai jos, nota 27), care avea obiceiul să numească locurile cu numele de persoană simplu, fără sufix, procedeu care se întilnește și la romîni.

¹⁹ *Bezhaci*, numele unui sat de pe Șomuz, dispărut, amintit la 1445 sub forma *Бѣзаци* (Cost. II, p. 222). La origine *Bezhaci* a fost o poreclă cu sensul de « cel fără țări ». Cf. ucr. *раци* « țări ». Deoarece acest toponimic are la bază un nume de persoană, e probabil că provine de la populația românească. Persoana poreclită *Bezhaci* a putut fi un ucrainean, dar putea să fie și un romîn.

²⁰ În « Dacoromania », X, p. 251, nota 3, am admis că *Dolheni* e de origine ucraineană. Dar derivatul ucrainean cu sufixul *-jan-* ar prezenta în locul lui *h* un *ž* provenit din palatalizarea lui *g* (= *h*) urmat de iod.

cinci de la numele de persoană *Dolh*)²¹; *Halăuca*, *Hălăucești*²²; *Haleasa* (MDGR, III, p. 685), derivat de la numele de persoană **Halu* (cf. *Gală*, *Gălescul*, *Gălești*)²³ cu sufixul românesc *-easa*; *Halița* (MDGR III, p. 685) (cf. numele de familie *Halița*), *Hănășeni* (< nume de persoană *Haneș*, cf. *Gane*); *Hăneasa* (cf. *Găneasa* < *Gane* + *easa*); *Hănești* (cf. *Gănești*); *Hărmăneasa*, *Hărmănești* (de la numele de persoană *Hărman*²⁴ < ucr. *Герман*, cf. *Gherman*); *Hilib*²⁵; *Horaita* (MDGR III, p. 729) (< nume de persoană *Goraiță*, *Horaiță*, vezi Cost. I, p. 37—38); *Hordila*, *Hordilești*²⁶ (cf. ucr. *Горділ*, rus. *Гордѣл*); *Hovrila* (cf. ucr. *Гаврило* «Gavrilă») ²⁷; *Hrișcani* (Frunzescu, p. 236, MDGR III, p. 747) (cf. numele de persoană Costea *Hrișcan* în Cost. II, p. 203; *Hrișcan* are la bază o formă ucraineană **Гришко*, cf. rus. *Гриша*, un hipocoristic al lui *Григорий*); *Hrișeni* (Frunzescu, p. 236, MDGR III, p. 747) (cf. numele de persoană *Hrișă* în Cost. II, p. 128 < ucr. *Гриш*, un hipocoristic de la *Григорий*; cf. și *Hrișoale* în Frunzescu (două localități), *Huluba* (două localități), *Hulubeasca*, *Hulubești* (două localități) (acestea șapte în Muntenia, vezi MDGR III, p. 750—751), *Hulubul Vechi*, *Hulubul Nou* (< nume de persoană *Hulub*, *Huluba*)²⁸; *Hulubiștea* (MDGR III, p. 751) (< rom. *hulub* + suf. rom. *-iște*);

²¹ Privitor la o persoană cu numele *Dolh*, contemporană descălecării Moldovei, vezi Cost. I, p. 52. Acad. Iorgu Iordan consideră aceste toponime — evident românești — ca fiind de origine ucraineană (*Contributions onomastiques*, p. 18). Sufixe românești *-asca*, *-eni*, *-ești* sînt o dovadă peremptorie a provenienței lor românești.

²² Acad. Iorgu Iordan însiră oronimul *Halăuca* (MDGR III, p. 685) printre toponimicele de origine ucraineană (*Contributions onomastiques*, p. 19). Numele de sat *Hălăucești* (MDGR III, p. 697) arată însă că a existat un nume de persoană *Halăuca*, atestat în documente sub forma *Holoveca* (Cost. II, p. 586). Forma ucraineană actuală ar trebui să fie **Holiuka*. În trecut, însă, în locului *i* actual, provenit dintr-un *o* în silabă închisă, ucrainenii au pronunțat o vocală, pe care românii au identificat-o cu *ă*. Forma mai veche românească va fi fost **Holăuca*, devenită prin asimilare (*o* — *ă* > *ă* — *ă*) **Hălăuca*, apoi *Halăuca* (cf. *făcut*, *văzut* > *facut*, *vazut*).

²³ Cost. II, p. 844.

²⁴ În documente e scris de obicei *Хрманъ*, dar și *Хърманъ*. Se pronunța *Hirman* sau *Hărman*. Vezi Bogd. II, p. 519.

²⁵ Numele unui sat din rn. Țîrgu Săcuiesc. După Kniezsa la baza toponimicului stă numele de pers. ucr. *Глиб* (< *Глѣба*) (Hrinčenko, p. 2165). Înlăturarea grupului consonantic inițial *hl-* prin intercalarea unei vocale între cele două consoane e un fenomen maghiar. Vezi Kniezsa, p. 121—122, nota 6.

²⁶ În MDGR (III, p. 729) despre *Hordilești* se spune că își are numele de la un vechi locuitor Ștefan Hordilă care s-a așezat cel dintîi pe acel loc pe la 1750.

²⁷ Despre numele satului Hovrila (cf. mai sus nota 18) din rn. Șomcuta Mare am presupus — după N. Drăganu — că e de origine ucraineană («Dacoromania», X, p. 251, nota 3). El a fost însă mai de grabă creat de romîni (sau maghiari) după numele unei persoane cu nume ucrainean. Individul cu acest nume a putut fi un ucrainean, dar populația în mijlocul căreia s-a așezat și care a numit localitatea a fost de altă limbă, căci ucrainenii ar fi întrebuintat un sufix pentru derivarea unui toponimic dintr-un nume de persoană. Ne-am aștepta așadar la una din formele **Hovrilău* (cf. *Sadău*, *Falcău*, în raionul Rădăuți), **Hovrilou* (cf. *Hordou*, în raionul Năsăud), **Hovrilăuți* (cf. *Rădăuți*). (Privitor la *-ău*, *-ăuți* < ucr. *-ie*, *-ișii*, a se vedea «Dacoromania», X, p. 251 nota 3; E. Petrovici, *O particularitate a fonetismului maghiar oglindită în elementele maghiare ale limbii romîne*, în «Studii și cercetări științifice», Academia RPR, Filiala Cluj, V, 3—4 (1954), p. 461 urm.; Iorgu Iordan, în *Contributions onomastiques*, p. 19 urm.).

²⁸ Toponimicul *Huluba* din Muscel (MDGR, III, p. 750) a fost cu siguranță creat de romîni după numele unei persoane: *Hulub(a)*. Numele de sate din Muntenia *Hulubeasca* și *Hulubești* (MDGR III, p. 750—751) sînt o dovadă a existenței acestui nume de persoană. Așadar numele de locuri *Huluba*, *Hulubeasca*, *Hulubești* nu ne pot îndreptăți să presupunem fie răspîndirea apelativului moldovenesc *hulub* «porumbel» pînă în regiunea Pitești, fie existența în trecut a unei populații ucrainene în Muntenia. Aceste

Huseni (MDGR III, p. 755—756) (< nume de persoană *Hus*, *Husul*, *Husea*)²⁹; *Nehoiășul*, *Nehoiie*³⁰, *Nehoiul* (cf. [Muntele] *Negoiul*, numele de persoană *Neagoie*) etc.

Nici *Horodniceni*, sat în rn. Suceava, cu tot aspectul său slav, nu e sigur că provine de la populația slavă. El va fi avut la început sensul de «oameni originari din valea Horodnicului» și, prin urmare, poate fi o formație românească cu sufixul *-ean*, pl. *-eni*, dar poate fi și o formație ucraineană cu sufixul *-янин*, pl. *-яни*: *Городничани*. În documente apare la 1495 sub forma de gen. pl. *Хородничани* (Bogd. II, p. 249). După acad. Iorgu Iordan (*Contributions onomastiques*, p. 19, nota 2) acest toponimic are o temă antroponimică (ceea ce nu mi se pare probabil, cf. mai jos cele spuse despre hidronimul *Horodnic*). În cazul acesta de asemenea el poate fi de origine românească, format cu sufixul *-eni* (cf. *Mihăileni* < *Mihăilă* + *-eni*).

* * *

Marea majoritate a toponimicelor cu *h* (< *g*) provenite de la populația de limbă românească se găsesc în Moldova, deci în interiorul ariei toponimicelor cu *h* (< *g*) provenite de la populația de limbă slavă (vezi harta alăturată, întocmită pe baza toponimicelor de origine incontestabil slavă cu *h* provenit din *g*). Lucrul acesta e firesc, deoarece în Moldova sînt numeroase apelativele și numele de persoană de origine ucraineană care i-au servit populației românești la crearea de toponime. Multe din toponimicele înșirate se găsesc însă în afara ariei arătate pe hartă, ceea ce indică o răspindire spre vest și sud a unor apelative moldovenești și a unor nume de persoană moldovenești (precum și a unor persoane de origine moldovenească care au dus cu ele nume moldovenești). Nu e imposibil ca asemenea nume de persoană cu *h* (< *g*) să fi aparținut unor persoane sau grupuri de persoane izolate de limbă ucraineană, dar toponimicele la baza cărora stau nu au caracter ucrainean, deoarece nu prezintă sufixe slave (ucrainene), ci sînt derivate cu sufixe românești (*-asca*, *-aș*, *-easa*, *-easca*, *-eni*, *-ești*, *-oia*) sau numele de persoană este întrebuințat simplu, fără sufix, ca toponimic.

* * *

Nu pot fi trecute în categoria toponimicelor slave prezentînd *h* (< *g*) *Дохтана* (anul 1431)³¹ și *Дохтѣна* (anul 1577)³², deoarece în aceste forme *h* a apărut în loc de *g* datorită schimbărilor fonetice *gt* > *kt* > *ht* (prin disimilarea lui *k* față de *t* următor: *kt* > *ht*; cf. *doctor* > *dohtor* > *doftor*; forma *dohtor* există și în bulgară)³³. Nu este așadar vorba aici de trecerea lui *g* la *h* în orice poziție,

toponimice dovedesc cel mult că, în trecut, moldovenii stabiliți în Muntenia au dus cu ei nume moldovenești pînă prin părțile Giurgiului și pînă în Muscel. (Vezi Marius Sala, *Rapport entre l'évolution des appellatifs et celle des toponymes*, în *Contributions onomastiques*, p. 90). Satul *Hulubești* din raionul Găiești apare în documente începînd din anul 1587 (*ibid.*, p. 90, nota 4). Cf. și numele muntelui *Moldoveanul* din masivul Făgărașului, care a fost numit după vreun oier de origine moldovean.

²⁹ Privitor la numele de persoane *Hus*, *Husul*, *Husea*, a se vedea Cost. II, p. 412, 417, 418, 449. Acad. Iorgu Iordan consideră pe nedrept toponimicul *Huseni* ca fiind de origine ucraineană (Iordan, *Nume de loc.*, p. 130). E adevărat însă că numele moldovenești de persoane *Hus*, *Husul*, *Husea* au fost împrumutate de la ucraineni (cf. ucr. *rych* «gîscă»).

³⁰ Izvor cu apă minerală în fostul județ Buzău, pl. Tohani (Frunzescu, p. 313).

³¹ Azi *Dofteana*, rn. Tirgu-Oena: Cost. I, p. 484.

³² Azi *Dofteana*, rn. Cîmpina: DIR, v. XVI, B, IV, p. 282.

³³ Vezi SCL, V, p. 22.

ca în ucraineană. Doar în *Dofteana* din raionul Tirgu-Ocna am putea presupune un *h* (< *g*) ucrainean, dar, deoarece nu e exclusă evoluția slavă meridională *kt* > *ht*, sintem nevoiți să renunțăm la mărturia acestui toponimic atunci când vrem să stabilim aria toponimicelor cu *h* (< *g*).

* * *

Iată lista toponimicelor cu *h* provenit din *g* pe care le consider de origine incontestabilă slavă:

Bohotin: nume de pîriu și de sat în rn. Huși, atestat întâia dată la 1431 sub formă *оу Бохотинъ* (C o s t. I, p. 311). La bază are un adjectiv posesiv format cu sufixul *-in-* de la un nume de persoană **Bohota*, format din *Boh-* (cf. *Bohdan* «Bogdan») + suf. *-ota*³⁴. Pe hartă sub nr. 26 și 27.

Buhalnița: două sate, unul în rn. Hîrlău (prin care curge un pîriu cu același nume), atestat la 1612 sub forma de plural *Буханки* (C o s t. II, p. 243, nota 8), iar al doilea în rn. Ceahlău. La baza lui stă apelativul ucr. *бузай* «taur» trecut și în graiurile moldovenești (*buhai*). Sufixul compus *-иници* indică, însă, o formă derivată ucraineană. E greu de arătat în detalii cum s-a dezvoltat forma actuală *Buhalnița* din forma mai veche *Buhainți*. E posibil ca *Buhalnița* din Neamț să aibă la bază un adjectiv în *-ьн-* (urmat de sufixul *-ica*, care are funcțiunea de a substantiva adjectivale) derivat din substantivul *бузай* — **бузайна* — cu sensul de «a taurului (vale)». **Бузайница* a devenit apoi în pronunțarea romînilor *Buhalnița* (cf. *medelniță* < sl. *mědénica*). Forma aceasta a fost apoi aplicată și toponimicului *Buhainți* din rn. Hîrlău. Pe hartă sub nr. 35, 36, 29.

Buhanca: sat în rn. Roman. Pare a avea la bază tot apelativul ucr. *бузай* «taur». Formațiunea e de asemenea slavă. Pe hartă sub nr. 30.

Dălhăuți, Dălhăuțul, sat în rn. Focșani, reg. Galați. Forma mai veche, dinaintea asimilării *o-ă* > *ă-ă*, a fost **Dolhăuți* < v. ucr. **Dolhóuci*³⁵. Forma actuală ucraineană ar fi **Доєзисі* (*Doyhiuci*). Sintem așadar în prezența unui derivat ucrainean din numele de persoană *Dolh* (= Lungul) + suf. *-ovci* (> *-ăuți*), corespunzătoare formelor românești *Dolhești, Dolheni*, adică «satul, oamenii lui *Dolh*»³⁶. Pe hartă sub nr. 7.

Dolha: în rn. Cîmpulung Moldovenesc < v. ucr. *долга*, azi *доєга*, «lunga»³⁷. Pe hartă sub nr. 52 bis.

Dolhaia: nume topic pe moșia satului Mocod, rn. Năsăud, pe baza căruia a fost format, tot acolo, de romîni, și numele topic *Gura Dolhaiei*³⁸ < v. ucr. *долгая*, azi *доєга*³⁹. Pe hartă sub nr. 59.

Dorohoi. Apare întâia dată în documente la 1421 (C o s t. I, p. 141) sub forma unui adjectiv derivat cu sufixul *-ьск-*: *Дорогѣ(и)скыи* «din Dorohoi», iar

³⁴ Privitor la formații *-otin*, *-utin*, *-etin* în toponimia slavă a Germaniei orientale, a se vedea Reinhold Trautmann, *Die elb- und ostseeslawischen Ortsnamen*, Teil I, Berlin, 1948, p. 147 urm. Cf. toponimicul *Bohutyn* din Cehoslovacia și *Bogutyn* din Germania derivat din numele de persoană *Boguta*, *ibid.*, p. 147. E posibil ca *Bohotinul* să fi avut într-o epocă mai veche forma **Bohutyn*, din care s-a dezvoltat forma mai nouă prin asimilare (*o — u > o — o*).

³⁵ Prin *ô* îl notez pe *o* lung din silabă închisă, care în vechea ucraineană prezenta un timbru apropiat de acela al lui *ă*. Romîni l-au identificat cu *ă*. Vezi mai sus, nota 22.

³⁶ Vezi Iordan, *Nume de loc.*, p. 89; *Contributions onomastiques*, p. 18.

³⁷ *Loc. cit.*

³⁸ Comunicat de G. Giuglea.

³⁹ Iordan, *Nume de loc.*, p. 89.

la 1434 (C o s t. I, p. 394) ca nume în cazul locativ: *Дорогвни*⁴⁰. Pe hartă sub nr. 48.

(Lacul) *Dorohoiul*, numit și (Iezerul)-*Dorohoi* (MDGR III, p. 211, IV, pl. 38). Pe hartă sub nr. 49.

Ehrești, *Ehrește*: sat locuit de ucraineni, aparținând comunei *Brodina* rn. Rădăuți < ucr. *уєрище* «locul unde se joacă, se petrece». Pe hartă sub nr. 53.

Hatna: pîriu aproape de Pătrăuți, rn. Suceava (C o s t. I, p. 255). La baza toponimicului stă un adjectiv ucrainean derivat cu sufixul *-ьн-* de la substantivul *зат*, *затъ* «zăgaz». Sensul toponimicului ul: «(pîriul, valea) cu zăgaz». Pe hartă sub nr. 54.

Havîrna: sat în rn. Darabani (MDGR III, p. 694). După acad. Iorgu Iordan din ucr. *говірна* «vorbăreța» adică «(apa, valea) zgomotoasă». Cf. v. slav. *govorъ* «zgomot»⁴¹. Evoluția fonetică a decurs în felul următor: ucr. *Говірна* > rom. **Hovîrna* > **Hăvîrna* (asimilare: *o-i* > *ă-i*) > *Havîrna* (*ă* în silabă protonică în multe graiuri moldovenești devine *a*). Pe hartă sub nr. 43.

Herec (pronunțat *Heref*): deal lingă orașul Sf. Gheorghe, Regiunea Auto-nomă Maghiară. După I. Kniezsa etimologia acestui toponimic este ucr. *горець* «delușor»⁴². Trecînd în limba maghiară, vocalele celor două silabe s-au armonizat (*o-e* > *e-e*). Pe hartă sub nr. 8. Aceeași etimologie o prezintă și toponimicul următor.

Herec (pronunțat *Heref*): un deal și pîriul de la poalele sale lingă Malnaș, rn. Sf. Gheorghe. Pe hartă sub nr. 9 și 10.

În Hilbochi: nume topic pe moșia satului Salva, rn. Năsăud⁴³ < ucr. *глибокий* «adînc» (Hrinčenko, s. v.). Pe hartă sub nr. 58.

Hîrboca: nume a două pîraie, nume de sat, de deal și de pădure lingă comuna Vadu Soreștilor în fostul județ Buzău (MDGR III, p. 711), rn. Beceni, reg. Ploiești < ucr. *глибока* «adîncă». Pe hartă sub nr. 6, 4, 2, 5, 3.

Hîrboveț: toponimic în rn. Rădăuți < sl. **grъbъ*⁴⁴, ucr. *горб* «movilă». Pe hartă sub nr. 50.

Hliboca: nume de pîriu (rn. Botoșani), de sat (raion. Dorohoi), de dealuri (rn. Dorohoi) < ucr. *глибока* «adîncă»⁴⁵. Pe hartă sub nr. 40, 46, 45.

Hlibocul: nume de pîriu și de vale în rn. Dorohoi, afluent al pîriului Ibăneasa (MDGR III, p. 721) < ucr. *глибокий* «adînc»⁴⁶. Pe hartă sub nr. 47.

Hlincea: nume de sat în rn. Iași < ucr. *глина* «lut», *глинка* diminutiv de la *глина*. Cf. toponimicul ucrainean *Глинка*⁴⁷. Pe hartă sub nr. 32.

Holbina: numele unui golf al lacului Razelm, rn. Tulcea, reg. Constanța < ucr. *глибина* «adîncime»⁴⁸. E de remarcat că în apropierea lacului Razelm există sate de ucraineni și de ruși lipoveni. Pe hartă sub nr. 1.

⁴⁰ Privitor la etimologia toponimicului *Dorohoi*, a se vedea SCL, IV, p. 74.

⁴¹ Iordan, *Nume de loc.*, p. 37.

⁴² În «Magyar Nyelv», 380, p. 4, nr. 13; Kniezsa, p. 121, nota 6.

⁴³ Comunicat de G. Giuglea.

⁴⁴ Iordan, *Nume de loc.*, p. 273. Forma ucraineană a avut cu siguranță un *o* în prima silabă (dintr-un mai vechi *ъ*): **Горбовець*. Forma românească *Hîrboveț* se datorește unei etimologii populare (cf. *hîrb*).

⁴⁵ Iordan, *Nume de loc.*, p. 80; *Contributions onomastiques*, p. 20.

⁴⁶ *Loc. cit.*

⁴⁷ Iordan, *Nume de loc.*, p. 57.

⁴⁸ *Ibid.*, p. 80.

Holboca (pronunțat și *Hulboca*): numele unui iaz și al unui sat în rn. Iași (MDGR III, p. 750) < ucr. *глубока* (Hrinčenko, s. v. *глубокий*). Pe hartă sub nr. 33.

Holoje (pronunțat *Holoie*): nume topic pe moșia satului Lelești în rn. Dej. După I. Kniezsa provine din ucr. *holoje* «pleșuv»⁴⁹. Forma literară e *зале* (*місце*)⁵⁰. Pe hartă sub nr. 62.

Hordou: numele vechi al satului Coșbuc, rn. Năsăud. În documente apare — sub forma actuală — începînd cu anul 1523 < v. ucr. **Hordou* < numele de pers. **Горд* (cf. numele de pers. *Гордій*) + sufixul v. ucr. *-ou* (forma literară *-ie*, pronunțat *-iy*)⁵¹. E de presupus că graiul ucrainean de pe Valea Sălăuței nu prezenta încă, înainte de dispariția lui prin secolul al XVI-lea, trecerea lui *o* din silaba închisă la diferite vocale cu timbru mai închis sau palatal (*o*, *u*, *ы*, *ü*, în limba literară *i*). Astfel sufixul *-ov* era încă rostit *-ou*, nu *-oy*, *uy*, *-üy*, *-iy* ca în graiurile ucrainene actuale⁵². Pe hartă sub nr. 56.

Horincea, *Valea Horincea*: afluent al Prutului, rn. Berești, reg. Galați. Apare în documente la 1436 sub forma *на Хоринчи* (C o s t. I, p. 488). La baza acestui toponimic stă un nume de persoană derivat din radicalul *gor-*, cf. ucr. *горіти* «a arde», *гіркий* «amar; nefericit, nenorocit, amarnic», *горість* «amărăciune» etc.⁵³. Din același radical sînt derivate și toponimicele *cehe Hofin*, *Hofin* Ves, precum și toponimicul ucrainean *Гориславичі*⁵⁴. După pîriul *Horincea* a fost numită o plasă în fostul județ Covurlui, atestată în documente la 1528: *оу Болости Хоринчон*⁵⁵. Pe hartă sub nr. 14 și 13.

Horodiste (pronunțat *Horodiște*): nume topic pe moșia satului Rus în rn. Dej < ucr. *городище* «loc unde a fost odinioară o cetate»⁵⁶. Pe hartă sub nr. 61.

Horodiștea: nume de sate în raioanele Darabani, Hîrlău și Piatra Neamț⁵⁷. Pe hartă sub nr. 44, 35, 27 bis.

Horodnic(ul): numele unui pîriu — afluent al pîriului Saha ce se varsă în riul Suceava — după care au fost numite satele *Horodnicul de Jos* și *Horodnicul de Sus*, precum și mănăstirea *Horodnic*⁵⁸. În documente apare la 1439 sub forma *на Городникъ* (C o s t. II, p. 46). La bază a stat adjectivul *городний*, derivat de la substantivul *город* «grădină» ((Hrinčenko, s. v.). La început s-a zis *городний (потік)* «(pîriul, valea) cu grădini, al (a) grădinilor»; apoi

⁴⁹ Kniezsa, p. 121, nota 5.

⁵⁰ Privitor la formele necontractate ale adjectivului în diferite graiuri ucrainene, vezi Ф. Т. Жилко, *Нариси з діалектології української мови*, Kiev, 1955, p. 113. Cf. mai sus toponimicul *Dolhaia*.

⁵¹ N. Drăganu (*Toponimie și istorie*, Cluj, 1928, p. 49 urm.) explică toponimicul *Hordou* ca fiind maghiarul *erdő-óvó* «pădurar» trecut prin filieră slavă.

⁵² Privitor la reflexele lui *o* din silabă închisă în diferitele graiuri ucrainene vezi Жилко, *Нариси з діалектології української мови*, p. 92, 117. Cf. mai sus nota 22.

⁵³ SGL, IV, p. 65, nota 8.

⁵⁴ Miklosich, p. 143 [27]. Acad. Iorgu Iordan (*Nume de loc.*, p. 20) așază la baza acestui toponimic apelativul sl. *gora* (ucr. *hora*).

⁵⁵ M. Costăchescu, *Documente moldovenești de la Ștefan cel Mare*, Iași, 1933, p. 29.

⁵⁶ Kniezsa, p. 121, nota 5. În ucraineană literară *городище* are sensul de «veche cetate de pămînt» (Hrinčenko, s. v.). Dicționarul lui Zelechowski dă însă sensul de «locul unde a fost o cetate».

⁵⁷ Iordan, *Nume de loc.*, p. 64; *Contributions onomastiques*, p. 19.

⁵⁸ E. m. Grigorevitz, *Dicționarul geografic al Bucovinei*, București, 1908, p. 111.

adjectivul a fost substantivat cu ajutorul sufixului *-ik*. În ucraineană există un substantiv — derivat exact la fel (*городник*) — cu sensul de «grădinar, zarzavagi» (Hrinčenko, s. v.). După acad. Iorgu Iordan apelativul acesta din urmă stă la baza toponimicului bucovinean⁵⁹. Pe hartă sub nr. 28 bis, 52, 51, 51 bis.

Horoiața sau *Horoietă*: pîriu, afluent al Bîrladului, în rn. Bîrlad. În documente apare la 1480 (*Хоркѣта*, Bogd. I, p. 239—240), 1499 (*на Хоркѣти*, Bogd. II, p. 162). La bază e un nume de persoană, un derivat al lui *Гаврило* (cf. mai sus *Hovrila*) cu sufixul *-ѣта* (< sl. com. **-ęta*)⁶⁰: **Гокриѣта* (pronunțat *Hogrîl'ata*) devenit în pronunțarea românească **Hori'l'ata* > **Horo'l'ata* (asimilare: *o-i* > *o-o*) > *Horoiața* > *Horoietă* (cf. *muiata* > mold. *muieta*). Deoarece, în cazul hidronimului *Horoietă*, numele de persoană îndeplinește funcțiunea de toponimic fără ajutorul unui sufix, e posibil ca creatorii hidronimului să fi fost romîni. Dacă l-ar fi creat slavii, el ar fi avut forma **Horoietin* (cf. *Bohotin*, *Miletin*, *Zeletin*, *Bolintin*, *Colentina*, formate cu sufixul posesiv *-in-* de la numele de persoane *Bohota*, *Mileța*, *Zeleta*, *Koleța*)⁶¹. Pe hartă sub nr. 21.

Hreada: nume topic pe moșia comunei Mititei, rn. Năsăud⁶² < ucr. *зряда* «strat; albie strîmtă de rîu; loc puțin adînc unde se oprește pluta» (Zelechowski, s. v.). Pe hartă sub nr. 57.

Hreasca: nume de pîriu (*Valea Hreasca*), afluent al Pîriului Curcudeului, care se varsă în Pereschivu (afluent al Bîrladului); nume de sat în rn. Bîrlad; nume topic lingă Doljești în rn. Roman, atestat în letopiseșul de la Bistrița sub forma *Хрѣскѣ*⁶³. După I. Bogdan etimonul acestui toponimic este bulg. sîrb. *hrast* «tufiș» (v. sl. *chvratъ*), căruia îi corespunde în rusă *хворост*. Acest toponimic este însă identic cu toponimicul *Hreața*, care se explică din adjectivul ucrainean *зрѣцька* (pronunțat *href'ka*) «grecească»⁶⁴. Pe hartă sub nr. 20, 19, 31.

Hreața: sat, comuna Pleșești, rn. Fălticeni < ucr. *зрѣцька* (Cf. toponimicul precedent). Pe hartă sub nr. 39.

Hrusca: baltă lingă Huși < ucr. *хруська* «mocirloasa, noroioasa» (Hrinčenko, s. v. *хруський*)⁶⁵. Pe hartă sub nr. 24.

Hrușca: locuință izolată în fostul jud. Tutova, plasa Pereschiv (Frunzescu, p. 236), rn. Bîrlad < ucr. *хрушка*, diminutiv de la *хруша* «păr (pom)». Pe hartă sub nr. 12.

⁵⁹ Iordan, *Nume de loc.*, p. 265; *Contributions onomastiques*, p. 19, nota 2.

⁶⁰ Un nume moldovenesc derivat la fel este *Unc'ata* (*Uncleata*), scris cu chirilice *Оу(н)каѣта* (a. 1421; Cost. I p. 142), *Оуѣкаѣта* (a. 1429; Cost. I, p. 280), în cazul genitiv *Оуѣкаѣти* (între anii 1421—1437; Cost. I, p. 284, II, p. 884). Tema la care s-a adăugat sufixul *-ѣта* este românească: *unc'ă* «unchi». Vezi Al. Rosetti, *Limba romînă în secolele al XIII-lea — al XVI-lea*, Ed. Academiei R.P.R., 1956, p. 43. Privitor la sufixul *-ęta* al numelor de persoană slave, a se vedea Miklosich, p. 12 [226]. În Polonia numele în *-ęta* trebuie considerate ca patronimice. Ele apar numai ca toponimice (Miklosich, *loc. cit.*). Cf. și Witold Taszycki, *Słowiańskie nazwy miejscowe (Ustalenie podziału)*, Cracovia, 1946, p. 48.

⁶¹ Vezi mai sus nota 34.

⁶² Comunicat de G. Giuglea.

⁶³ I. Bogdan, *Cronice inedite atingătoare de istoria rominilor*, București, 1895, p. 71.

⁶⁴ I. Bogdan (*loc. cit.*) consideră *Hreasca* și *Hreața* drept variante formale și le explică pe amîndouă din slava meridională.

⁶⁵ Iordan, *Nume de loc.*, p. 41.

Hrușor, pronunțat astăzi *Rușor*, numele satului numit ungurește *Rózsapataka* în rn. Lăpuș, reg. Baia Mare, < v. ucr. *зривес* «(livadă) de peri» (cf. *Hrinčenko*, s.v. *зривесуї*). Forma românească *Hrușor* și — după căderea lui *h* al grupului inițial *hr* — *Rușor* se explică prin substituție de sufix. Sufixului slav *-ev, *-ov i-a luat locul sufixul românesc -or. Un **Hrușeu*, **Hrușou* mai vechi a devenit *Hrușor*.

Forma maghiară *Rózsapataka* înseamnă «pîrîul trandafirilor». Cu siguranță ea se datorește unei etimologii populare. Forma mai veche va fi fost **Hrușapataka* «pîrîul perilor»⁶⁶. Pe hartă sub nr. 64.

Hulubățul, pronunțat și *Holobățul*, afluent al Elanului, în rn. Murgeni, atestat începînd cu anul 1469 (*Bogd.* I, p. 137), cătun al comunei Copăceana, raion. Murgeni, deal (*Dealul Hulubățului*) în Valea Elanului și Valea *Hulubățului*, < ucr. *голубець*, diminutiv de la *голуб* «porumbel» (*Hrinčenko*, s.v. *голубець*)⁶⁷. Nu e probabil ca la baza acestui toponimic să stea apelativul ucr. *голова* «cap»⁶⁸. Din punctul de vedere al foneticii istorice, formele românești se explică foarte ușor din forma ucraineană *голубець* (*holubeț*): e precedat de labială trece obișnuit la *ă* în dacoromînă, iar *ț* palatalizat ucrainean nu poate fi redat decît prin *ț* nepalatalizat al graiurilor moldovenești. Vocalele *o* — *u* din primele două silabe s-au asimilat devenind amîndouă fie *u* (cf. ucr. *голуб* > rom. *hulub*) fie *o*. Pe hartă sub nr. 18, 17, 16, 15.

Hupca: nume de sat în rn. Bîrlad < ucr. *губка* (pronunțat *hupka*) «ciupercă, ciupercă de iască». Pe hartă sub nr. 22.

Hurka: nume topic pe moșia satului Rusu de Jos în fostul județ Someș < ucr. *hurka* «pădure»⁶⁹. Forma aceasta reprezintă un diminutiv dialectal (forma literară e *зірка*) de la *зора* «deal, munte». Pe hartă sub nr. 60.

Huși: numele pîrîului de la care și-a primit numele orașul *Huși* (MDGR III, p. 756); numele unui sat din apropierea orașului Fălticeni < ucr. *зичу* «giște». Într-un document latinesc de la 1487 apare sub forma *Huschy* (*Bogd.* II, p. 379). În grafia chirilică acest toponimic prezintă *s*, nu *ș*: după MDGR (III, p. 758), pe inscripția de la 1497 a bisericii episcopiei *Huși* se citește *кк Ісѣо* «în *Huși*» (în realitate deasupra lui *o* trebuie să fie un *χ* care s-a șters cu timpul, *Ісѣоχ* fiind o formă de locativ plural după prepoziția *кк*), *оу Хсѣуχъ* (1505)⁷⁰, *с Ісѣуχъ* (1507)⁷¹, *Huși* (1491)⁷². Formele de locativ plural *Husoh* presupun un nominativ plural *Husi* pe care românii l-au românizat sub forma *Huși*. Avînd în vedere că *Huși* (< *Husi*) era la origine un hidronim și că apare și ca

⁶⁶ Etimologia *Hrușor* < ucr. *зривес* a fost dată de I. Kniezsa. Slavistul maghiar identifică însă greșit pe *Hrușor* cu *Körtvélyes*, care este numele altui sat, numit de romîni *Curtuius* (Toponimicul *Körtvélyes* are de asemenea sensul de «livadă de peri»). Vezi Kniezsa, p. 121, nota 5, p. 259.

⁶⁷ SCL, IV, p. 65, nota 8.

⁶⁸ Iorgu Iordan, *Rumänische Toponomastik*, Bonn-Leipzig, 1924—26, p. 250; id. *Nume de loc.*, p. 5. Drept argument pentru etimologia *голова* «cap», acad. Iorgu Iordan invocă faptul că *Holobățul* și *Holobățul Mic* sînt nume de movile. La început însă acest nume a fost un hidronim, precum dovedesc documentele din secolul al XV-lea.

⁶⁹ Kniezsa, p. 121, nota 5.

⁷⁰ M. Costăchescu, *Documente moldovenești de la Bogdan Voievod* (1504—1517), București, 1940, p. 10.

⁷¹ *Ibid.*, p. 77.

⁷² Într-un surete apare forma *Husii*, căreia, după părerea lui I. Bogdan, îi corespundea probabil în originalul dispărut de la 1491 forma *Xscu* (*Bogd.* I, p. 483).

numele unui sat de lângă Fălticeni, e puțin probabilă explicarea lui din numele huseiilor care s-ar fi stabilit la Huși⁷³. Pe hartă sub nr. 25, 23, 38.

Huștiu: sat în rn. Tecuci < ucr. *хуш* « desiș ». Pe hartă sub nr. 11.

Rozavlea: sat în rn. Sighet, atestat la 1390 sub forma *Hroz(a)wla*, ceea ce trebuie citit *Hrozav'la*⁷⁴. Toponimicul are la bază un adjectiv posesiv ucrainean derivat ca sufixul *-j-* de la numele de persoană *Hrozav*⁷⁵ (cf. numele de persoană românesc *Grozavul*, numele de familie *Grozăvescu* și toponimicul românesc *Grozăvești*). Grupul *v* + *i*od a provocat apariția inevitabilă a unui *l* epentetic ca întotdeauna în slava de est. Pe hartă sub nr. 55.

Zahoreni: sat în rn. Săveni, reg. Suceava < ucr. *загоряни* (sg. *загорянин*) « cei de peste deal » (Hrinčenko, s.v.). Pe hartă sub nr. 41.

Zahorna: sat în rn. Iași < ucr. *загірня*, f. *загірня* « cel (cea) de peste deal » (Hrinčenko, s.v.). Graiul ucrainenilor care au creat acest toponimic, de la care l-au împrumutat românii, nu prezenta trecerea lui *o* din silaba închisă la *i*. Pe hartă sub nr. 34.

Zahorna: numele unui iezor din rn. Săveni, atestat la 1447 sub forma *Захорна*⁷⁶. (Privitor la etimologie, a se vedea cele spuse despre toponimicul precedent). Pe hartă sub nr. 42.

Zalha: numele unui sat în raionul Dej, atestat la 1378 sub aceeași formă < ucr. *залоза* « strajă, pîndă, adunare »⁷⁷. Deoarece forma toponimicului prezintă sincoparea vocalei din silaba a doua, fenomen caracteristic limbii maghiare⁷⁸, ni se pare probabil că românii au împrumutat acest nume de la maghiari. Pe hartă sub nr. 56.

* * *

Harta alăturată ne arată aria de răspîndire pe teritoriul R.P.R. a toponimicelor de origine incontestabil slavă prezentînd *h* în loc de *g*. Dar deoarece în lista toponimicelor cu *h* (< *g*) am inclus și nume topice care pot fi de proveniență foarte recentă⁷⁹, trebuie să remarcăm că aria indicată pe hartă arată

⁷³ Etimologie dată de Hasdeu și admisă de I. Bogdan (Bogd. II, p. 191) și de alți cercetători. Acad. Iorgu Iordan explică numele Hușilor prin numele de persoană *Hus* (*Rumänische Toponomastik*, p. 250, 272), care într-adevăr era obișnuit printre moldoveni. În cazul acesta ne-am fi așteptat ca toponimicul să reprezinte fie numele de persoană fără sufix (*Hus*), fie un derivat de la numele de persoană cu vreun sufix slav sau românesc (sl. *-ov-*, *-in-*, *-j-*; rom. *-ești*, *-eni*). Cf. mai sus, p. 45, toponimicul de formație românească *Huseni*.

⁷⁴ Csánki I, p. 451. Cu litere chirilice, localnicii au scris acest toponimic cu un *g* chirilic inițial, care — firește — trebuie citit *h*, ca în grafia actuală ucraineană. Vezi forma acestui toponimic scris cu chirilice în Gr. G. Tocilescu, *534 documente istorice slavo-române din Țara Românească și Moldova privitoare la legăturile cu Ardealul, 1346—1603*, București, 1931, p. 550. Traducătorul documentului, în loc de « din Grozavlea » a tradus greșit « la nenorociri grozave » (*ibid.*, p. 551), nedîndu-și seama că avea de-a face cu un toponimic.

⁷⁵ Kniezsa, p. 236; E. Petrovici în SCL, IV, p. 78.

⁷⁶ St. Nicolaescu, *Documente slavo-române*, București, 1905, p. 221; Cost. II, 288.

⁷⁷ Kniezsa, p. 259. După I. Kniezsa sensul toponimicului a fost acela de « adunare ». Cred că mai degrabă a fost acela de « strajă, pîndă ».

⁷⁸ Cf. sl. *malina*, *palica*, *Lipova* etc. > magh. *málna*, *pálca*, *Lippua* (1332, Csánki, I, p. 764) > *Lippa*, forma actuală maghiară a numelui orașului *Lipova*.

⁷⁹ Vezi cele spuse de I. Kniezsa referitor la unele nume topice create cu siguranță recent de o populație ucraineană așezată în ultimele secole în Ardeal (Kniezsa, p. 121 urm.).

situația actuală a răspîndirii acestor nume de locuri. Ar fi interesant de stabilit care dintre aceste toponimice sînt pomenite în documentele medievale (e vorba de secolele al XIV-lea și al XV-lea, deoarece nu dispunem de atestări mai vechi). Aceasta ne-ar permite să trasăm aria pe care au avut-o aceste toponimice în secolele al XIV-lea și al XV-lea. (Ținem să remarcăm că lipsa unui toponimic din documentele medievale nu este o dovadă că toponimicul respectiv n-a existat în evul mediu).

Iată lista toponimicelor cu *h* (< *g*) atestate înainte de anul 1500: *Bohotin* (1431), pe hartă nr. 26; *Dorohoi* (1421), pe hartă nr. 53; *Horincea* (1436), pe hartă nr. 7; *Horodnic* (1439), pe hartă nr. 44; *Horoiata* (1480), pe hartă nr. 21; *Hulubăț* (1469), pe hartă nr. 13; *Huși* (1487), pe hartă nr. 23; *Rozavlea* (1390), pe hartă nr. 59; *Zahorna* (1447), pe hartă nr. 38; *Zalha* (1378), pe hartă nr. 56.

Plasînd pe hartă toponimicele cu *h* (< *g*) atestate înainte de 1500, constatăm că din sec. al XIV-lea pînă astăzi aria acestor toponimice nu s-a schimbat aproape de loc, de unde putem conchide că în ultimele cinci secole nu a avut loc o deplasare masivă de populație ucraineană spre vest în așa măsură ca ea să fi creat nume noi de localități. De la această populație provin cel mult nume topice de mică importanță. Poate numele de sat *Hordou*, atestat la 1523, provine de la o astfel de populație ucraineană. Satele întemeiate de ucraineni în afara ariei lui *h* (< *g*) poartă nume create de romîni sau de maghiari, ca de pildă *Rusu*, *Ruși*, *Oroszfalva*, *Oroszmező* etc.

* * *

Care a fost situația înainte de sec. al XIV-lea? La întrebarea aceasta e greu de răspuns, din lipsă de documente mai vechi pentru aceste regiuni. În general se presupune că populația slavă de est s-a așezat în părțile răsăritene ale teritoriului dacoromîn (Moldova) peste un strat slav mai vechi de tip slav meridional. Drept dovezi ale existenței în trecut a unei populații slave meridionale (bulgare) în Moldova sînt considerate numeroasele toponimice slave din această provincie care prezintă particularități fonetice slave meridionale (bulgare), printre care și păstrarea caracterului ocluziv al lui *g*. Un astfel de toponimic ar fi *Grădiștea*, de tip incontestabil slav meridional, deoarece, pe lîngă *g* păstrat, prezintă și metateza vechiului grup **or* între consoane, devenit *ra*. Întemeindu-se pe mărturia unor toponimice asemănătoare, acad. Iorgu Iordan susține existența a două straturi slave în Moldova⁸⁰. Dar toponimicul *Grădiștea* a fost creat de romîni din apelativul românesc *grădiște* «locul unei vechiașezări, al unei vechi cetăți; ridicătură de teren de diferite forme, mai ales în lunca unui rîu». Academicianului Iorgu Iordan i se pare însă că acest apelativ aparține exclusiv graiului muntean și că nu e răspîndit în graiul moldovenesc, ceea ce îl îndreptățește să atribuie slavilor din Moldova crearea acestui toponimic⁸¹. E posibil ca *grădiște* să nu fie cunoscut astăzi prin Moldova, dar în trecut el a fost cu siguranță foarte răspîndit, deoarece îl întîlnim des în hrisoave ca nume topic cînd se arată hotarele unei moșii vîndute sau dăruite. El apare alături de *городаничѣ*, care este forma normală a limbii slave folosite de cancelaria moldovenească. Cuvîntul *градниче* din documentele moldovenești este

⁸⁰ *Contributions onomastiques*, p. 21. Cf. și «Arhiva», vol. XXVIII, p. 80.

⁸¹ *Contributions onomastiques*, p. 13 urm.

un cuvînt romînesc. I. Bogdan pe nedrept îl trece printre cuvintele slave în glosarul de la sfîrşitul volumului al II-lea al *Documentelor lui Ştefan cel Mare* (Bogdan II, p. 596), căci el însuşi dă o formă de genitiv romînesc a acestui substantiv: *крѣниѣсѣ градиѣиѣ* (anul 1487: Bogd. I, p. 516, II, p. 610). Forma romînească a numelui topic a fost cu siguranţă *Fîntîna Grădişteei*. Diacul a tradus în slavă numai partea întîii a numelui. Traducerea completă ar fi avut aspectul *Крѣница Горѣдѣиѣ*. Cf. formele actuale ucrainene *крѣница, городище*, gen. *городища* (Hrinčenko, s.v.). Aşadar numele de localităţi şi numele topice *Grădiştea* din Moldova nu constituie urme ale unei populaţii slave meridionale care ar fi locuit odinioară în acele părţi ale ţării noastre. Ele dovedesc numai — ca alte apelative romîneşti de origine slavă de felul lui *glas, gol, grajd, grădină, grozav, a izgoni, a îngrađi, a îngriji, ogradă, plug* etc. — că împrumuturile slave meridionale s-au răspîndit pe întreg teritoriul limbii romîne, servind populaţiei romîneşti la crearea unor toponimice.

Dar poate există alte toponimice în Moldova cu *g* păstrat, care provin incontestabil de la populaţia slavă. Nu pot fi însă de origine slavă toponimice ca *Bogata* (rn. Fălticeni), *Golani* (rn. Roman), *Grajduri* (rn. Iaşi), *Gunoaia* (rn. Zeletin), *Ogoarele* (rn. Vrancea), *Podgoria* (rn. Iaşi), *Rogoaza* (rn. Adjud), *Tîrguşor* (rn. Adjud) etc. Ele nu apar în documente mai vechi, ceea ce este o dovadă că sînt de origine mai recentă, cînd populaţia slavă era de mult asimilată. Creatorii acestor toponimice au fost romîni care s-au folosit de împrumuturi slave pentru a numi locurile (*bogat, golan, grajd, gunoi, ogor, podgorie, rogoz, tîrg* < sl. *bogatъ, golъ* + suf. *-an, graždъ, gnojъ, ugarъ, podъgorije, rogozъ, trъgъ*).

Romîni moldoveni au creat un mare număr de toponimice din nume de persoană de origine slavă prezentînd consoana *g* netrecută la *h*. Ele pot fi derivate cu diferite sufixe (*Blăgeşti, Bogdăneşti, Dragomireşti, Gîrcineşti* (Cost. I, p. 515), *Glăvăneşti, Grădeşti, Negoieşti, Neguleşti, Pogăneşti, Pogoneşti* < *Pogan* + *-eşti*⁸², *Dragosloveni, Drăguşeni, Drăgoiasa* etc.) sau pot fi întrebuintate fără sufix ca toponimice: *Blaga, Bogdana, Dragomir, Gîrbovăţ*⁸³, *Gîrcina, Negoaia, Pogana* etc. Printre cele din urmă trebuie socotite şi *Draga* şi *Podraga*. *Draga* este numele a două văi (pîraie) în rn. Iaşi şi rn. Paşcani. Acad. Iorgu Iordan consideră acest hidronim ca fiind slav meridional: *draga* «vale»⁸⁴, cf. sl. orient. *допоза* «drum». Dar *Draga* din rn. Iaşi se numea în evul mediu «pîriul lui Dragoş» (cf. *от Потока Драгошека*, Bogd. I, p. 115). Forma *Draga* de azi nu e decît o deformare — foarte obişnuită în toponimie — a unei forme mai vechi *Dragoşa*. Acesta trebuie să fie cazul şi cu pîriul *Draga* din rn. Paşcani. În amîndouă cazurile avem de-a face cu hidronime de origine romînească (nume de pers. rom. *Dragoş* > *Dragoşa* > *Draga*). Numele de pîriu, sat şi pădure din rn. Săveni, reg. Suceava *Podriga* sau *Podagra* (MDGR IV, p. 791), care în documente apare la anul 1434 sub forma *на Подрагск* (Cost. I, p. 383) a fost la origine de asemenea un nume de persoană, anume forma feminină corespunzătoare numelui de bărbat păstrat în numele de munte şi de lac alpin

⁸² Iordan, *Nume de loc.*, p. 208.

⁸³ Numele unui sat aparţinînd comunei Ghidigeni din fostul judeţ Tutova. Privitor la numele de persoană *Girbovăţ*, un derivat cu sufixul diminutiv *-eţ, -ăţ* al numelui de persoană *Gîrbov*, *Girbovul* (Cost. II, p. 66, 120, 138, 197), a se vedea Cost. I, p. 538, II, p. 199.

⁸⁴ Iordan, *Nume de loc.*, p. 29 urm.

Podragul din masivul Făgăraşului⁸⁵. Ca toponimic, *Podraga* (azi deformat *Podriga*) este tot atât de romînesc ca *Bogdana*, *Dragoşa*, *Negoaia*, *Pogana*.

Se pare că într-o seamă de toponimice slavii din Moldova, înainte de a se asimila, au pronunţat pe *g* ca ocluzivă. Sînt acele toponimice care au fost formate cu sufixe slave, deci au fost incontestabil create de slavi, şi totuşi au prezentat şi în trecut şi prezintă şi în rostirea actuală *g* (nu *h*). Oare acestea pot fi considerate ca o dovadă a existenţei în Moldova a unei populaţii slave deosebite de cea slavă răsăriteană (ucraineană)? Iată aceste nume de locuri: *Bagău*, *Cernegura*, *Dragomirna*, *Dragova*, *Gidînji*, *Ghilcăuşi*⁸⁶.

Înainte de a trece la discutarea formei toponimicelor înşirate, ţin să remarc că, în timpul convieţuirii pe pămîntul Moldovei a populaţiei romîneşti cu cea slavă, aceasta din urmă, înainte de a se asimila, a format multe toponimice cu sufixe slave din nume de persoană romîneşti, ca de pildă *Bădeuşi* (< *Badea*), *Broscăuşi* (< *Broască*), *Cuŭilna* (< *Cuŭil*), *Falcău* (< *Falcă*), *Frătăuşi* (< *Frate*), *Măneuşi* (< *Manea*), *Răddăuşi* (< *Radu*), *Şerbăuşi* (< *Şerbu*) etc. La explicarea toponimicelor slave cu *g* trebuie să ţinem seamă de acest fapt.

Să examinăm dar separat fiecare dintre toponimicele amintite mai sus care prezintă *g* în loc de *h* aşteptat:

Bagău, numele unui sat de răzeşi în rn. Huşi, e un derivat cu sufixul *-ovz* care, într-o fază mai veche a ucrainenei, se pronunţa aproximativ ca *-ău* romînesc⁸⁷. Fiind de creaţie ucraineană, acest toponimic ar trebui să prezinte *h* în loc de *g*. Explicaţia lui *g* exploziv trebuie să fie aceea că tema la care s-a adăugat sufixul *-ău* reprezintă un nume de persoană romînesc, anume *Bagu*⁸⁸, obişnuit şi astăzi ca nume de familie. Se ştie că în împrumuturile străine ucrainenii conservă caracterul ocluziv al lui *g*⁸⁹.

E interesant că MDGR (I p. 272), care notează acest nume de loc *Băgăul*, îl explică printr-o etimologie populară, «fiind vîrit într-o ripă». E sigur că şi etimologia populară poate cauza păstrarea lui *g* ocluziv.

Acesta e cazul oronimului *Cernegura*, numele unui pisc şi al unei ramuri de munte de pe partea dreaptă a Bistriţei din fostul judeţ Neamţ (MDGR II, pp. 333—4). Forma *-gura* pentru sl. *gora* (în ucraineană se pronunţă *hora*) se datoreşte cu siguranţă etimologiei populare. O **černa horā* «muntele negru» veche ucraineană a devenit în felul acesta *Cernegura*⁹⁰.

⁸⁵ Munţii noştri au fost numiţi de obicei după o persoană. Astfel, în masivul Făgăraşului, majoritatea oronimelor au la bază antroponime: *Albota*, *Bilea*, *Bindea*, *Budislavul*, *Buteanu*, *Ciorteia*, *Fărfăescu*, *Gavrilă*, *Gălăşescu*, *Moldoveanul*, *Muşetescu*, *Negoiu*, *Podăanu*, *Şerbota*, *Tătarul*, *Titescu* etc. În Ţara Haţegului *Negoi* e în acelaşi timp nume de persoană şi numele unui rîu. Vezi O. Densuşianu, *Graiul din Ţara Haţegului*, p. 64, 78.

⁸⁶ Nu trebuie socotite ca aparţinînd aceleiaşi categorii toponimicele *Cuŭigna* (MDGR III, p. 45) şi *Sagna* (MDGR V, p. 307). Primul e atestat în documente sub forma *Cuŭigna* (a. 1427: *На Кушнѣноу*; C o s t. I, p. 193) şi reprezintă un derivat slav cu sufixul *-ŭn-* de la numele de persoană romînesc (o poreclă) *Cuŭit* (*Cuŭigna* > *Cuŭigna* > *Cuŭigna*), iar al doilea, neatestat în documente mai vechi, va fi avut forma **Sadna*, derivat cu acelaşi sufix de la ucr. *cad* «livadă de pomi».

⁸⁷ Privitor la pronunţarea în vechea ucraineană a lui *o* în silabă închisă ca o vocală pe care românii au identificat-o cu *ă*, vezi mai sus notele 22 şi 35.

⁸⁸ Cf. numele de sat *Băgeşti* din fostul judeţ Argeş (MDGR I, p. 272).

⁸⁹ În cuvintele de origine romînească *geleta* < rom. *găleată*, *girliga* < rom. *cîrlig*, *gljag* < rom. *cl'ag* «chiag», *grun* < v. rom. *gruŭ* «grui» ucrainenii pronunţă şi astăzi *g* (*H r i n - č e n k o*, p. 391, 393).

⁹⁰ Privitor la *e* din prima silabă (în ucraineană actuală se pronunţă *o* după *č*: *čorna* «neagră»), vezi mai jos nota 109.

Tot un nume de persoană romînesc avem și în derivatul slav *Dragomirna*, nume de pîriu, de sat și de mănăstire în rn. Suceava. De altfel satul a avut mai demult și un nume romînesc, *Dragomirești*⁹¹. Atît forma romînească cit și cea slavă reprezintă cîte un derivat de la numele de persoană romînesc *Dragomir*, de origine slavă meridională. Forma slavă *Dragomirna* nu dovedește prin urmare că în părțile Sucevei a existat o populație slavă de sud⁹².

Pîraiele *Dragova* și *Dragova seacă* dintre Tazlău și Bistrița (fostele județe Neamț și Bacău) își au numele tot de la o persoană. În documente apar începînd cu anul 1609: (Къндеши что) на Драгока «Cîndești care este pe Dragova» (C o s t. I, p. 472). Cîțiva ani mai tîrziu (a. 1632), despre același sat care era pe *Dragova* se spune «Cîndești den Cîmpul lui Dragoș» (C o s t. loc. cit.). Acest cîmp al lui Dragoș e amintit în primele documente moldovenești (a. 1419): на Поле Драгошеко (C o s t. I, p. 131 urm.). E sigur că formele de astăzi *Dragova* și *Dragva* (MDGR III, p. 223) din fostul Cîmp al lui Dragoș continuă pe vechiul Драгошеко al populației de limbă slavă. E probabil că slavii înșiși i-au scurtat forma în *Dragovo*, *Dragova*. Ocluziva *g* și metateza lui *or între consoane (> ra) provin așadar din numele romînesc *Dragoș* și deci nu pot fi socotite caracteristice graiului slav vorbit odinioară pe Cîmpul lui Dragoș. Cf. și hidronimul *Draga*, tratat mai sus, p. 54.

În ceea ce privește numele de sat *Gidinți* din rn. Roman⁹³, atestat în documente sub formele Гѣдинци (a. 1429: C o s t. I, p. 269), Гѣдинци (a. 1500, B o g d. II, p. 173), el prezintă formantul slav -inci (-inți), ca toponimicele *Stroinți* (< *Stroia*)⁹⁴ și *Zahariinți* (< *Zaharia*)⁹⁵, amintite în același document de la 1429. La baza lui este tot un nume de persoană romînesc: *Gîdea*⁹⁶. Cf. *Gidoiu*⁹⁷, *Gădăi(u)*, *Gădean*⁹⁸, *Ghidea* (a. 1395: Гидея, C o s t. I, p. 8, II, p. 277, 292, 612, 614)⁹⁹.

În sfîrșit *Ghilcăuți*, numele unui sat din rn. Darabani dovedește că populația slavă — ucraineană (cf. sufixul ucr. -ăuți) — înainte de asimilare pronunța un *g* în locul lui *d* palatalizat urmat de *i* (< *ě*)¹⁰⁰. Numele de persoană care

⁹¹ Em. Grigorevici, *Dicționarul geografic al Bucovinei*, București, 1908, p. 89.

⁹² *Dicționarul geografic al Bucovinei* (p. 89) ne informează că în localitatea *Dragomirești-Dragomirna* au locuit lipoveni. (Tov. E. Vrabie mă informează că și astăzi locuiesc lipoveni în acest sat.) Nu e exclus ca aceștia să fi creat, într-o epocă recentă, numele de pîriu și de sat *Dragomirna* pe baza numelui de persoană romînesc *Dragomir*. Nu e nevoie să presupunem că întemeietorii mănăstirii, fiind de cultură slavonă, au numit mănăstirea, oarecum în limba slavonă a bisericii, un locaș *drag* și *mirna* (fem.) «pașnic».

Oricare ar fi explicația formei, fie că plecăm de la numele de persoană, romînesc, fie că atribuim o origine slavonă, cărturărească (bisericească) acestui toponimic, el nu dovedește existența în trecut a unei populații slave meridionale în Bucovina.

⁹³ Cf. *Gădinți*, numele unei locuințe izolate în fostul județ Ilfov (Frunzescu, p. 201).

⁹⁴ Azi *Stroiești* (C o s t. I, p. 269).

⁹⁵ Sat dispărut (C o s t., loc. cit.).

⁹⁶ Numele de persoană *Gîdea* apare într-un document de la 1494. A se vedea M. C o s t a c h e s c u, *Documente moldovenești de la Ștefan cel Mare*, Iași, 1933, p. 185.

⁹⁷ Nume de familie în Țara Oltului (Ș t. P a ș c a, *Nume de persoane și nume de animale în Țara Oltului*, București, 1936, p. 239).

⁹⁸ În două documente emaneate din cancelaria lui Matei Basarab din 1637.

⁹⁹ E posibil ca Гидея să redea o formă *Gidev* «al lui *Gîdea*».

¹⁰⁰ Privitor la pronunțarea *k', g* a lui *t, d* palatalizați înaintea vocalelor *i, e* în graiurile sud-vestice ucrainene, vezi Жпко, *Нариси з діалектології української мови*, p. 148. Același fenomen se întîlnește în graiul huților din raionul Rădăuți. Vezi I. P a t r u ț, *Fonetica graiului huțul din Valea Sucevei*, Ed. Academiei R.P.R., 1957, p. 52.

stă la baza acestui toponimic este un derivat în -ko al lui *ðið* (< *dědъ* «bunic»). Prin urmare, nici în cazul acestui toponimic nu sîntem în prezența conservării unui *g* slav comun.

* * *

Așadar toponimicele prezentînd un aspect slav cu *g* trecut la *h*, pe de o parte, și cu *g* păstrat, pe de alta, din nord-estul țării nu ne îndreptățesc să presupunem perindarea în acele regiuni a două straturi etnice slave, unul mai vechi, care îl pronunța pe *g* ca o oclusivă, peste care s-a așezat unul mai nou, care pronunța *h* în loc de *g*. Toponimicele cu aspect slav care prezintă un *g* oclusiv sînt de fapt toponimice românești, în sensul că au fost create de populația românească. În unele cazuri constatăm existența unor toponimice de formație slavă, ca de pildă *Bagău*, *Dragomirna*, *Dragova*, *Gădinfi*, care îl au pe *g* păstrat (două dintre ele prezintă chiar metateza grupului **or* între consoane), dar acestea nu par a proveni de la alt strat slav, adică slav meridional, ci slavii de est (ucrainenii), care au creat toponimia slavă a nord-estului țării noastre, au pronunțat în anumite condiții un *g* ocluziv, ca de pildă în împrumuturi străine (românești) și în nume de persoane împrumutate de la romîni, cum e cazul lui *Bagu*, *Dragomir*, *Drag(oș)*, *Gîdea*, care stau la baza celor patru toponimice sus-amintite.

Numai despre toponimicul slav *Zagra* din nordul Ardealului, rn. Năsăud, aș putea afirma cu toată hotărîrea că îl păstrează pe vechiul *g* slav. Dar nici aceasta nu este o dovadă a existenței unui strat slav mai vechi, deosebit de cel slav de est, care este reprezentat prin toponimice ca *Rozavlea*, *Zalha* cu *h* < *g* sau prin *Lușca* cu *u* < sl. com. **o*, numele unui sat din rn. Năsăud (< *Lučka* ucr. *лука* «luncșoară», diminutiv de la *лука* < sl. com. **loka*)¹⁰¹. *Zagra* dovedește numai că slavii din regiune, care au putut fi slavi de est, s-au asimilat înainte ca inovația *g* > *h* să fi ajuns pînă la ei¹⁰². În graiul romînilor și al maghiarilor s-a putut păstra, prin urmare, numai o formă cu *g*. Ulterior, alte valuri de slavi, vorbind graiuri care prezentau trecerea *g* > *h*, au răspîndit toponimice, îndeosebi nume topice cu *h* (< *g*) și în părțile *Zagrei*.

Pentru a putea răspunde cu certitudine la întrebarea, dacă în nord-estul țării trebuie sau nu să presupunem două straturi slave, unul mai vechi, slav meridional, și unul mai nou, slav de est, e necesar să se cerceteze răspîndirea în toponimie și a altor particularități fonetice slave. În două studii ale mele am stabilit pe baza toponimicelor de origine incontestabil slavă — așadar eliminînd pe cele care pot proveni de la populația românească sau maghiară — aria toponimicelor care prezintă particularități fonetice bulgărești, anume *št*, *jd* (pentru sl. com. **tj*, **kti*, **dj*), *ea*, *a* (pentru sl. com. **ě*) și *in*, *im* (pentru sl. com. **o*)¹⁰³. Precum se poate constata din hărțile anexate la articolele

¹⁰¹ Atestat prima dată la anul 1392 sub forma *Luchka*, ceea ce trebuie citit *Lučka*. Etimologia a fost dată de N. Drăganu (*Toponimie și istorie*, p. 94). Vezi și N. Drăganu, *Romîni în seacurile IX—XIV pe baza toponimiei și a onomasticeii*, București, 1933, p. 471.

¹⁰² N. Drăganu consideră toponimicul *Zagra* ca provenit de la «Ruși ruteni (*Antes*)» înainte de secolul al XIII, cînd s-a schimbat *g* în *h*. Vezi Drăganu, *Romîni în v. IX—XIV*, p. 470.

¹⁰³ E. Petrovici *Славяно-болгарская топонимика на территории Румынской Народной Республики*, în «*Romanoslavica*», I, p. 9 urm.; id., *Toponimice de origine slavo-bulgară pe teritoriul R.P.R.*, în CL, II, p. 23 urm.; id., *Toponymes roumains d'origine slave présentant le groupe «voyelle + nasale» pour sl. com.*o*, în *Contributions onomastiques*, p. 33 urm.

amintite, în Moldova nu există toponimice de origine slavă prezentînd particularităţi fonetice slavo-bulgare. Comparînd ariile toponimicelor slave de tip bulgar cu aria toponimicelor slave prezentînd *h* (< *g*) constatăm, în părţile Rîmnului Sărat şi în nord-estul Dobrogei, existenţa atît a unor toponimice cu *h* (< *g*), cît şi a unor toponimice cu *ea* (< **ě*). Aci se poate vorbi de două straturi slave. În Dobrogea, au trăit pînă în 1940 alături, în sate vecine, atît ruşi (lipoveni) şi ucraineni, cît şi bulgari. E însă greşită afirmaţia că în toată Moldova există toponimice slave — şi încă numeroase — de tip slav meridional sau bulgar. În studiul intitulat *Sprachegeographisches aus dem Gebiete der rumänischen Toponomastik*, apărut în *Contributions onomastiques*, acad. Iorgu Iordan împarte toponimicele slave de pe teritoriul Romîniei în toponimice mai vechi, provenite de la vechii slavi, ca de exemplu *Bistriţa*, *Crasna*, *Cerna*, *Cernul*, *Grădiştea*, *Grădiştea*, răspindite în toate provinciile, şi toponimice mai noi, create de slavi diferenţiaţi din punct de vedere lingvistic şi care diferă de la o provincie la alta. În Moldova acest al doilea strat slav e ucrainean. Avînd în vedere o formă ca *Grădiştea*, prezentînd metateza grupului slav comun **or* între consoane (> *ra*), stratul vechi slav din Moldova ar fi fost de tip slav meridional ¹⁰⁴.

Dar formele *Bistriţa* şi *Crasna* din Moldova sînt forme tot atît de ucrainene, ca restul toponimicelor din această provincie, iar toponimicul *Grădiştea* (există o singură localitate cu acest nume în Moldova) a fost creat de romîni. În documentele din secolele al XIV-lea şi al XV-lea acesta din urmă nu apare ca nume de sat, ci numai ca nume topic (cu ocazia fixării hotarelor unor moşii). *Grădiştea* circula aşadar ca apelativ în graiul populaţiei romîneşti şi servea la crearea de nume topice ¹⁰⁵.

De asemenea nici hidronimul *Cernul*, numele unui pîriu cu totul neînsemnat, un mic afluent al Tazlăului, din rn. Moineşti ¹⁰⁶, nu a fost împrumutat de romîni de la o populaţie «veche slavă», într-o epocă anterioară influenţei ucrainene şi păstrat pînă astăzi în pronunţarea romînească. Numele unor cursuri de apă atît de mici nu se conservă de obicei mult timp. *Cernul* aparţine toponimiei minore — de altfel ca şi *Grădiştea* — de dată relativ recentă ¹⁰⁷. *Cernul* nu poate fi aşezat pe acelaşi plan cu *Bistriţa*, *Cerna* (afluent al Dunării), *Crasna*, numele unor riuri mai importante aparţinînd aşadar toponimiei majore. De aceea numelui de pîriu *Cernul* nu putem să-i atribuim o vechime mare. Faptul că el prezintă *če* în loc de *čo* (cf. ucr. *чорну* «negru») nu poate constitui o dovadă că provine din epoca «veche slavă», cum susţine acad. Iorgu Iordan ¹⁰⁸. Se ştie că, în graiurile ucrainene, trecerea lui *e* la *o* după *š*, *č*, *ž*, *dž*, *šč* şi iod — paralel cu durificarea şuiertoarelor şi a africatelor — era încă

¹⁰⁴ Iorgu Iordan, în *Contributions onomastiques*, p. 9 urm.

¹⁰⁵ Vezi cele spuse mai sus despre *Grădiştea*, p. 53, urm.

¹⁰⁶ Cursul acesta de apă este atît de neînsemnat încît numele nu-i figurează în *Dicţionarul topografic* al lui Frunzescu.

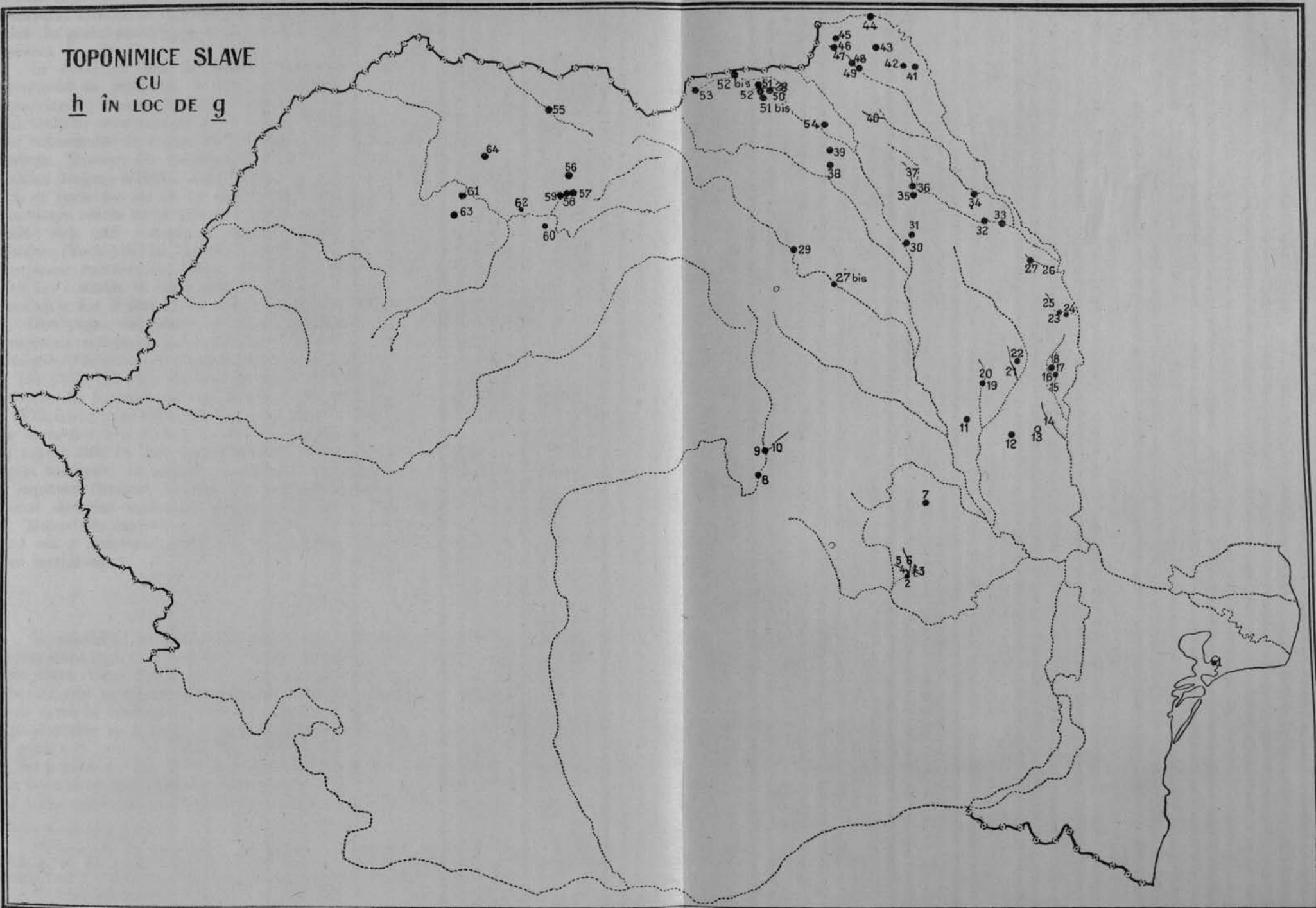
¹⁰⁷ Consider ca aparţinînd toponimiei majore, mai vechi, numele fluviilor, ale rîurilor mai mari, ale capitalelor şi oraşelor, pe cînd numele pîraielor, ale satelor şi cătunelor, numele topice constituie toponimia minoră, mai recentă. Privitor la toponimia majoră şi minoră, a se vedea Gerhard Rohlfs, *Studien zur romanischen Namenkunde*, München, 1956, p. 4 urm. Țin să remarc că G. Rohlfs are în vedere numai numele de localităţi (oraşe, sate, cătune), pe care le împarte în toponimice majore şi minore. Împărţirea aceasta este însă valabilă privind toponimicele de toate categoriile.

¹⁰⁸ *Contributions onomastiques*, p. 13.

TOPONIMICE SLAVE

CU

h ÎN LOC DE g

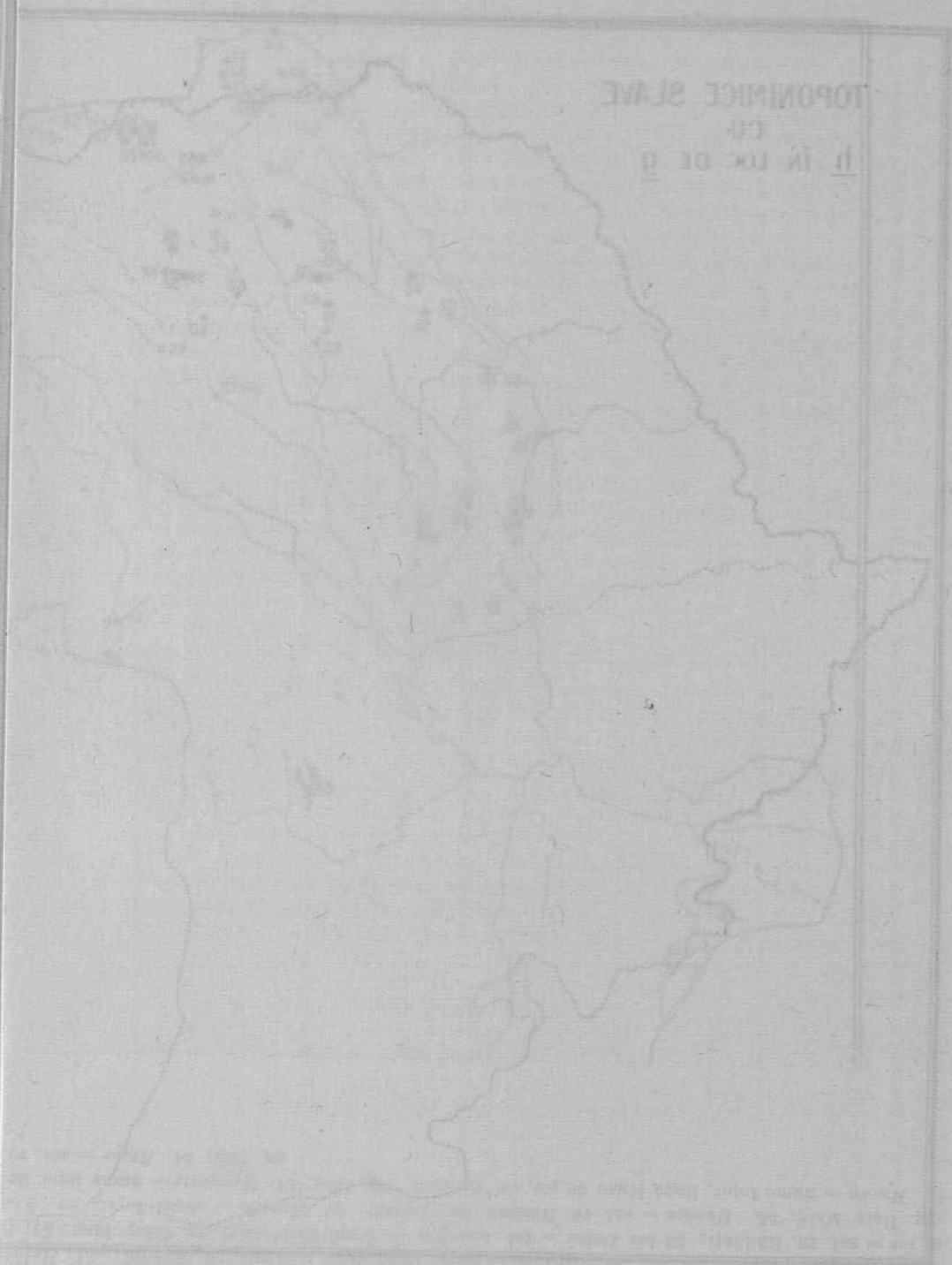

1. *Holbina* = golf al lacului Razelm, rn. Tulcea; 2. *Hirboca* = sat, rn. Beceni, reg. Ploiești; 3. *Hirboca* = pădure, rn. Beceni; 4. *Hirboca* = pîriu, rn. Beceni; 5. *Hirboca* = deal, rn. Beceni;
6. *Hirboca* = pîriu, rn. Beceni; 7. *Dălhăuți* = sat, rn. Focșani; 8. *Herec* = deal, cetate, rn. Sf. Gheorghe, Reg. Aut. Maghiară; 9. *Herec* = deal, lângă Malnaș, rn. Sf. Gheorghe; 10. *Herec* = pîriu, lângă Malnaș, rn. Sf. Gheorghe; 11. *Huștiu* = (sat), com. Ciorăști, rn. Tecuci; 12. *Hrușca* = locuință izolată, rn. Bîrlad; 13. *Horincea* = nume de fostă plasă, rn. Berești, reg. Galați;
14. *Horincea* = afluent al Prutului, rn. Berești; 15. *Hulubățul* = vale, afluent al Elanului, rn. Murgeni, reg. Iași; 16. *Dealul Hulubățului* = între Elan și Hulubățul, rn. Murgeni;
17. *Hulubățul* = cătun, rn. Murgeni; 18. *Hulubățul* = afluent al Elanului, rn. Murgeni; 19. *Hreasca* = sat, rn. Bîrlad; 20. *Hreasca* = pîriu, rn. Bîrlad; 21. *Horoeta* = pîriu, rn. Bîrlad;
22. *Hușca* = sat, rn. Bîrlad; 23. *Huși* = oraș, reg. Iași; 24. *Hrușca* = iaz, la nord de com. Bunești, rn. Huși; 25. *Huși* = pîriu, afluent al Prutului, rn. Huși; 26. *Bohotin* = pîriu, afluent al Prutului, rn. Huși; 27. *Bohotin* = sat, rn. Huși; 27 bis *Horodiștea* = sat, rn. Piatra Neamț; 28. *Horodnicul* = pîriu, rn. Rădăuți; 29. *Buhalnița* = sat, rn. Ceahlău, reg. Bacău; 30. *Buhanca* = sat, rn. Roman; 31. *Hreasca* = nume topic, rn. Roman; 32. *Hlincea* = sat, rn. Iași; 33. *Holboca* = sat, rn. Iași; 34. *Zahorna* = sat, rn. Iași; 35. *Horodiștea* = sat, rn. Hîrlău, reg. Iași;
36. *Buhalnița* = sat, rn. Hîrlău; 37. *Buhalnița* = vale, trece prin satul Buhalnița, rn. Hîrlău; 38. *Huși* = sat, la 8 km est de Fălticeni, rn. Fălticeni, reg. Suceava; 39. *Hrețca* = sat, rn. Fălticeni; 40. *Hliboca* = pîriu, rn. Botoșani, reg. Suceava; 41. *Zahoreni* = sat, rn. Săveni, reg. Suceava; 42. *Zahorna* = iezer, rn. Săveni; 43. *Havirna* = sat, rn. Darabani, reg. Suceava;
44. *Horodiștea* = sat, rn. Darabani; 45. *Hliboca* = deal, rn. Dorohoi; 46. *Hliboca* = sat, rn. Dorohoi; 47. *Hlibocul* = vale, rn. Dorohoi; 48. *Dorohoi* = oraș, reg. Suceava; 49. *Dorohoi* = lac, trece Jijia prin el, rn. Dorohoi; 50. *Hirboveț* = nume topic lângă Rădăuți, rn. Rădăuți; 51. *Horodnicul de sus* = sat, rn. Rădăuți; 51 bis *Horodnic* = mănăstire, rn. Rădăuți; 52. *Horodnicul de jos* = sat, rn. Rădăuți; 52 bis *Dolha* = sat, aparține de Rușii Moldoviței, rn. Cîmpulung; 53. *Ehrește* = sat, rn. Rădăuți; 54. *Hatna* = sat, rn. Suceava; 55. *Rozavlea* = sat, rn. Vișeu, reg. Baia Mare; 56. *Hordou* = sat, rn. Năsăud (azi Coșbuc); 57. *Hreada* = nume topic, rn. Năsăud; 58. *În Hilbochi* = nume topic, rn. Năsăud; 59. *Dolhaia* = nume topic, rn. Năsăud;
60. *Hurka* = nume topic, lângă Rusu de jos, rn. Beclean, reg. Cluj; 61. *Horodiște* = nume topic lângă Rus, rn. Dej, reg. Cluj; 62. *Holoje* = nume topic lângă Lelești, rn. Dej; 63. *Zalha* = sat, rn. Dej; 64. *Rușor* = sat, rn. Lăpuș, reg. Baia Mare

TOPOGRAPHIC SLAVE

CU

h in loc of g

TOPOGRAPHIC SLAVE
CU
h in loc of g

în curs în secolul al XV-lea¹⁰⁹. Prin secolele al XIV-lea și al XV-lea se va fi desfășurat asimilarea definitivă a resturilor populației slave din ținutul Neam-țului. În graiul acestei populații, înainte de dispariția lui, încă nu s-a efectuat trecerea *če > čo*.

În cazul că s-ar fi păstrat toponimice «slave vechi» de tip slav meridional în Moldova, acestea ar trebui să constituie toponimia majoră a provinciei; numele de riuri și numele orașelor — toponimicele care sînt cele mai vechi în orice regiune — ar trebui să prezinte particularități slave de sud. Dar hidronimele de origine slavă *Moldova* (forma documentară slavă: *Moldava*), *Bistrița*, *Suceava* (în documente *Sočava*: a. 1393, *Sučava*), *Tulova*, *Putna*, *Milcov*, *Bașeu*, *Miletin*, *Zeletin* etc. nu prezintă trăsături fonetice slave de sud, ci unele din ele au un aspect net slav de est. Temei slave de est *mold-*, etimologia căreia nu se știe, i-ar corespunde în slava de sud *māld-*, *mld-*: bulg. *māld-*, sîrb. *mld-* > *mud-*. Cf. numele popular *Mudava*, *Mudava* al localității *Moldova* (Veche) din rn. Moldova Nouă, al cărei nume oficial a fost creat de vreun funcționar austriac din forma mai veche **Mldava* (devenită, în urma vocalizării lui *l* silabic în unele graiuri sîrbo-croate și în limba literară, *Mudava*). Vocalei *u* din *Putna* (< sl. com. *pŏtŏna*) îi corespunde în medio-bulgară *yn*: cf. *Dimbovița*, *Glimboaca*. Formele moldovenești *Miletin*, *Zeletin* trebuie comparate cu toponimicele munteneste *Bolintin*, *Colintina*. Formele slave comune **Miletin* > **Zeletin* (cf. toponimicele poloneze *Milecin*, *Zielecin*: Miklosich, p. 151 [35], 161 [45]) au luat în slava de est aspectul *Милѣтин*, *Зелѣтин*, devenite în pronunțarea românească întii *Mileatin* (în documente *Милѣтин*: a. 1425, Cost. I, p. 168), *Zeletin*, apoi *Miletin*, *Zeletin* (a. 1495, Bogd. II, p. 59). De asemenea nici numele — de origine slavă — ale orașelor moldovenești nu au aspect slav de sud. Toponimicul *Dorohoi* prezintă pleofonia caracteristică slavei orientale. În schimb, numele vechii capitale a Ardealului, *Bălgrad*, și al capitalei Olteniei, *Craiova* (în documente *Краио*), au aspect slav meridional datorită metatezei grupului sl. com. **or* între consoane devenit *ra*. Toponimia majoră de origine slavă a Moldovei e de tip slav de est, pe cînd cea a Munteniei, Olteniei, Ardealului, Crișanei și Banatului e de tip slav meridional.

* * *

În concluzie, în nord-estul țării — sau mai precis în Moldova —, toponimicele slave cu *h* (< *g*) sau cu *g* păstrat nu indică două straturi etnice și lingvistice slave. Unul dintre aceste straturi, cel reprezentat de toponimicele cu *g* păstrat, este românesc sau prezintă influențe românești. Slavii de sud n-au lăsat urme în toponimia Moldovei. Aceasta este adevărat nu numai în cazul toponimicelor cu *h* (< *g*), ci și în cazul toponimicelor prezentînd grupurile *sl*, *jd* pentru sl. com. **lj*, **kti*, **dj*, reflexele *ea*, *a* pentru sl. com. **ě* și reflexele *in*, *im* pentru sl. com. **ǫ*¹¹⁰. Cercetînd felul cum sînt redată în toponimia slavă din nord-estul țării vocalele slave comune **ǫ*, **ě* și grupurile **or*, **ol*, **er*, **ǫr*, **bl* între consoane, am ajuns la aceeași concluzie: În Moldova, toponimia

¹⁰⁹ Vezi Ф. П. Медведев, *Исторична граматика української мови*, Harkov, 1955, p. 90. În graiul hufulilor din rn. Rădăuți procesul acesta nu este terminat nici astăzi. Vezi I. Pătruț, *Fonetica graiului huful din Valea Sucevei*, p. 26.

¹¹⁰ Vezi mai sus nota 103.

slavă e de tip slav oriental (ucrainean), deoarece vocalelor și grupurilor slave comune sus-amintite le corespund, în toponimicele de origine incontestabil slavă, *u* (*Pulna* < **poľna*)¹¹¹, *i* (*Bilca* < **běl̥ka*)¹¹², *oro* (*Horodnic* < **gorod̥nik̥*), *olo* (*Soloneț* < **sol̥nec̥*)¹¹³, *ere* (*Berezeni* < **berzjane*)¹¹⁴, *or* (*Hordou* < **Gardov̥*), *ol* (*Dolha* < **d̥olga*). În toponimia slavă din Muntenia în locul reflexelor *u*, *i*, *oro*, *olo*, *ere*, *or*, *ol* avem în, *lm* (*Dimbova* < **d̥obova*)¹¹⁵, *ea*, *a* (*Bala* < **bēla*)¹¹⁶, *ra* (*Drajna* < **dorž̥na* < **dorga* + -*na*)¹¹⁷, *la* (*Slănic* < **sol̥nik̥*)¹¹⁸, *rea* (*Breazova* < **berzova*)¹¹⁹, *ir* (*Girdanovăț* < **Gard̥anov̥ec̥*)¹²⁰, *Birza* < **b̥irza*)¹²¹, *il* (*Dilga* < **d̥olga*)¹²². Dacă întîlnim și în toponimia Moldovei asemenea reflexe, acestea indică fie o toponimie de origine romînească¹²³, fie o influență romînească asupra toponimicului slav (de obicei datorită unei etimologii populare)¹²⁴.

Toponimia de tip slav oriental din nord-estul țării se explică în felul următor: Slavii s-au așezat în Dacia prin secolele VI—VII, amestecîndu-se cu daco-geții autohtoni. În urma contactului permanent al populației de limbă slavă din nord-estul Daciei (constituită în bună parte din daco-geți slavizați) cu slavii așezați mai la nord și mai la est — contact favorizat și de necontenite migrații de populație în direcția sud-vest, dar și în sens invers —, inovații lingvistice slave de est s-au propagat spre vest pînă la populațiile slave de pe panta apuseană a Carpaților și spre sud pînă în zona de frontieră dintre Moldova și Muntenia. Populația aceasta de limbă slavă a participat așadar nu numai la inovațiile lingvistice slave de est (cum sînt de pildă pleofonia, trecerea lui **o* la *u*), ci și la unele inovații caracteristice graiurilor ucrainene (cum sînt de pildă trecerea, prin secolul al XII-lea, a lui *g* la *h*, pronunțarea ca *i* a lui **ě*, modificarea timbrului lui *o* în silabă închisă etc.).

Elementul etnic de limbă romanică (romînească), extinzîndu-se spre est din părțile mai puternic romanizate ale Daciei, era prezent din cele mai vechi timpuri pe aceste meleaguri. În componența elementului etnic romanic intrau și numeroși păstori care pendulau cu turmele lor de la iernatic (care se afla pe cursul inferior al Dunării) la văratic (în regiunile muntoase ale Daciei)¹²⁵.

¹¹¹ Iordan, *Nume de loc.*, p. 30.

¹¹² *Ibid.*, p. 81. În ucraineană білка înseamnă «veveriță».

¹¹³ *Ibid.*, p. 99.

¹¹⁴ I. Iordan, *Rumänische Toponomastik*, p. 26; id. *Nume de loc.*, p. 58.

¹¹⁵ *Contributions onomastiques*, p. 41.

¹¹⁶ «Romanoslavica», I, p. 20; CL, II, p. 38.

¹¹⁷ SCL, V, p. 28.

¹¹⁸ *Ibid.*, p. 25, 30.

¹¹⁹ «Romanoslavica», I, p. 21; CL, II, p. 38.

¹²⁰ În documente apare sub forma Грѣданѣция (a. 1408—1418, 1421). Vezi P. P. P. P. a. n. a. ite s. c. u., *Documentele Țării Romînești*, I, Documente interne (1369—1490), București, p. 99, 129; DIR, B. *Indicele numelor de locuri*, p. 64.

¹²¹ Iordan, *Nume de loc.*, p. 93.

¹²² *Ibid.*, p. 89.

¹²³ De ex. *Dimbești* (într-un document de la 1458 satul e. amintit sub forma *ra. gna. žsa[š] d̥kameš* «unde a fost jude Dimba», Bogd. I, p. 19), *Dealul* (MDGR, III, p. 78), (<rom. *deal* <sl. *dělo*), *Dragosloveni* (<rom. nume de pers. *Dragoslav*), *Slătina*, *Slătioara* (<rom. *slatină* <sl. de sud *slatina* <sl. com. **sol̥tina*), *Breazul* (MDGR I, p. 640) (<rom. nume de pers. *Breazu* <rom. *breaz* <sl. bulg. бряз), *Birzota* (MDGR I, p. 461) (<rom. nume de pers. *Birzota* [cf. toponimicele *Birzotești*, *Birzoteni*] <sl. **Borzota*, cf. sirb. *Brzota*: Miklosich, 37 [251]).

¹²⁴ Cf. mai sus, p. 48, cazul toponimicului *Hirboveț*.

¹²⁵ Vezi harta drumurilor de transhumanță ale păstorilor romîni, publicată în revista «Limba romînă», V (1956), nr. 1, p. 14—15.

Romanicii, împrumutînd numele de locuri de la slavi, le pronunţau aşa cum le auzeau de la populaţia de limbă slavă. Pe măsură ce un toponimic îşi schimba aspectul în rostirea elementului etnic de limbă slavă, el se schimba — adaptîndu-se la noul aspect fonetic — şi în pronunţarea romanicilor. Cînd, prin secolul al XII-lea sau al XIII-lea, **Gorodnik* a devenit în rostirea slavilor *Horodnik*, forma cea nouă a fost adoptată şi de romanici. Procesul acesta a luat sfîrşit în urma precumpănirii elementului romanic — îndeosebi la poalele munţilor care serveau de vîratic¹²⁶, de ex. în Maramureş şi în Valea Moldovei — care, sub conducerea unor căpetenii (cneji, voievozi), viitori feudali, întemeiază primele organizaţii prestatale cu caracter romanic¹²⁷. Populaţia slavă, bilingvă, adoptă definitiv limba organizatorilor acestor formaţii de stat de după invazia mongolă şi mai tîrziu ai statului feudal al Moldovei.

Toponimicele slave prezintă azi aspectul pe care l-au avut în epoca imediat precedentă asimilării slavilor. După romînzarea acestora, aspectul toponimicelor n-a mai suferit schimbări datorite inovaţiilor slave, ci ele au fost supuse legilor fonetice romîneşti. **Doroguh* « al lui Dorogun »¹²⁸ a devenit în rostirea slavilor *Dorohuh* (în documente e scris cu *g* chirilic, dar acesta reda pe *h*, ca în grafia actuală ucraineană). Romîni vor fi rostit înţii *g* în acest nume; apoi pronunţarea romînească s-a adaptat celei slave, *g* fiind înlocuit cu *h* prin secolul al XII-lea. În rostirea romînească, după asimilarea slavilor prin sec. XIII—XIV, forma toponimicului s-a modificat în urma identificării sufixului slav *-uh* cu sufixul, romînesc *-oñ*. După trecerea la iod a lui *ñ*, fenomen fonetic romînesc, pe la începutul secolului al XVI-lea, toponimicul a luat aspectul de astăzi. Dacă slavii ar fi fost romînizaţi înainte de secolul al XII-lea, romîni ar fi păstrat o formă cu *g*: **Dorogoh*, **Gorodnic*. În acest caz s-ar fi păstrat şi ierurile neintense, dispărute prin acelaşi secol: **Gorodenic*. Dacă slavii ar fi dispărut în secolul al VIII-lea, cum s-a întîmplat în Grecia, atunci romanicii ar fi auzit forme fără pleofonie: **Gordenic* sau chiar **Gardenic* (cf. în Grecia Γαρδίκιον < **gardьkь*, devenit în slava meridională *gradьcь*)¹²⁹. Faptul că populaţia slavă s-a menţinut pînă prin secolul al XIV-lea a avut drept rezultat aspectul relativ recent al toponimicelor slave. Numai inovaţiile slave (ucrainene) mai noi nu sînt ogîndite în toponimice, ca de ex. trecerea la *u* a lui *l* de la sfîrşitul silabei (cf. *Dolha* ~ ucr. *douha*) sau trecerea la *i* a lui *o* din silabă închisă (cf. [*Hord*]ou, [*Răd*]dăuşi ~ ucr. *-iу, -iуci*).

¹²⁶ Vezi harta munţilor noştri cu păstorit intens întocmită de I. Conea (*Vechile tirguri-nedei de pe culmile Carpaţilor*, în « Buletin ştiinţific, Secţia de ştiinţe geologice şi geografice », II- 1957, p. 111). Cele două ţări romîneşti, Muntenia (avînd raporturi intense cu Ţara Făgăraşului şi Ţara Haţegului) şi Moldova (avînd legături cu Maramureşul), şi-au avut nucleul la poalele munţilor din cele două arii muntoase cu păstorit intens. Aici trebuie căutată cauza care a dus la constituirea a două ţări romîneşti.

¹²⁷ Organizaţiile de stat ale populaţiei de limbă slavă au fost zdruncinate şi chiar desfiinţate de năvălirile nomazilor de neam turcic din marea stepă eurasiatică (cazari, pecenegi, cumani etc.). (Moldova s-a numit mult timp Cumania). Îndeosebi marea invazie mongolă din prima jumătate a secolului al XIII-lea a dezorganizat complet înjgheburile de stat ale slavilor.

¹²⁸ SCL, IV, p. 74.

¹²⁹ Vezi M a x V a s m e r, *Die Slaven in Griechenland*, Berlin, 1940, p. 287 urm., 318. Cf. « Dacoromania », X, p. 234.

ТОПОНИМИКА ВОСТОЧНОСЛАВЯНСКОГО ПРОИСХОЖДЕНИЯ НА ТЕРРИТОРИИ РУМЫНСКОЙ НАРОДНОЙ РЕСПУБЛИКИ

I. ТОПОНИМИЧЕСКИЕ НАЗВАНИЯ, ПРЕДСТАВЛЯЮЩИЕ $h < g$

(Резюме)

Ареал топонимических названий несомненно славянского происхождения, представляющих переход $g > h$ как например *Horodiștea*, *Horodnic*, *Hupca*, распространяется на территории Молдавии и в Трансильвании на узкой полосе вдоль старой границы между этими двумя историческими областями. Эти топонимические названия следует считать украинского происхождения. Многие из них засвидетельствованы в документах начиная с XIV или XV вв. Внутри ареала топонимических названий, представляющих $h (< g)$, нет названий несомненно славянского происхождения, сохраняющих звук g . Те из них, которые как будто сохраняют его, были созданы румынами на основе нарицательных или личных румынских имен южнославянского происхождения, как например *Grajduri*, *Grădiște*, *Dragomirești*, *Grăjdeni*.

Между тем, сами славяне создавали иногда топонимические названия на основе румынских имен южнославянского происхождения, как например *Dragomirna*. Отсюда следует заключить, что в Молдавии не было два славянских напластований — одно южнославянское, другое восточнославянское (украинское). Южные славяне не оставили никаких следов в топонимике Молдавии. Южнославянские черты молдавской топонимики объясняются на почве румынского языка.

TOPONYMES ROUMAINS D'ORIGINE SLAVE ORIENTALE

I. TOPONYMES PRÉSENTANT $h < g$

(Résumé)

L'aire des toponymes d'origine incontestablement slave où l'on rencontre la transformation du g en h , comme par exemple *Horodiștea*, *Horodnic*, *Hupca* recouvre le territoire de la Moldavie et, en Transylvanie, une zone étroite le long de l'ancienne frontière qui séparait ces deux provinces. Ces toponymes doivent être considérés comme étant d'origine ucrainienne. On retrouve la trace de beaucoup d'entre eux dans les documents remontant au XIVe ou au XVe siècle. Dans l'aire des toponymes à $h (< g)$ il n'y a pas de topo-

nymes d'origine incontestablement slave qui ait conservé le *g*. Ceux d'entre eux qui semblent l'avoir conservé, ont été créés par des Roumains à partir de dénominations appellatives ou de noms de personnes roumains d'origine slave méridionale, comme par exemple *Grajduri*, *Grădiște*, *Dragomirești*, *Grăjdeni*.

Les Slaves eux-mêmes ont parfois créé des toponymes en se servant de noms roumains d'origine slave méridionale, comme par ex. *Dragomirna*. Il faut en conclure qu'il n'y a pas eu en Moldavie deux couches slaves, l'une slave méridionale et l'autre slave orientale (ucrainienne). Les Slaves du Sud n'ont pas laissé de traces dans la toponymie de la Moldavie.